

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КОВАЛЕНКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 005.57:332.1 (477)

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

**Спеціальність 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Черкаси-2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Черкаському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України (м. Черкаси)

Науковий консультант:

доктор економічних наук, професор
Фінагіна Олеся Валентинівна,
Черкаський державний технологічний
університет Міністерства освіти і науки
України, завідувач кафедри
менеджменту та бізнес-адміністрування

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Шпильова Віра Олексіївна,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський
університет» Черкаська філія
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економіки, фінансів, обліку і аудиту
(м. Черкаси);

доктор економічних наук, доцент
Бойченко Еліна Борисівна,
Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського
Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри
економіки, підприємництва та природничих наук (м. Київ);

доктор економічних наук, професор
Шапошников Костянтин Сергійович,
Причорноморський науково-дослідний інститут економіки
та інновацій, директор (м. Одеса).

Захист відбудеться 20 грудня 2019 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 73.052.02 Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 18000, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 460.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 18000, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 460.

Автореферат розіслано 20 листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради



Л.С. Васильченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Світові тенденції прискореної трансформації змісту та ролі інформації в системі знань менеджменту характеризують збільшення обсягів інформаційних потоків, необхідність забезпечення інформаційної безпеки та прискорення інтелектуалізації управлінських процесів і технологій, що сприяє формуванню новітніх наукових напрямів, які відповідають сучасним потребам регіональної економіки. Вплив інформаційних систем і технологій на розвиток регіонів є настільки великим і потужним, що в межах теорії та практики регіонального менеджменту виокремлюють інформацію в самостійний ресурс, елемент управлінського та економічного прогресу, інноваційну складову розвитку. До того ж прагнення до формування економіки знань на рівні регіону зобов'язує відтворювати суспільні відносини, які виникають завдяки використанню сучасних інформаційних мереж, Internet-технологій, високоінтелектуальних продуктів і супроводжуються докорінними перетвореннями виробничих та соціокультурних відносин, переходом продуктивних сил у новітні стани, що набувають характеристик великої інформаційної та інтелектуальної ємності. В результаті сформовано новітнє бачення майбутнього розвитку регіонів – побудови інформаційного суспільства.

Новий етап інституційної еволюції постіндустріального суспільства ґрунтується на тенденціях щораз більшої глобалізації економічних і виробничих процесів, інформатизації суспільства та бізнесу, вільному доступі до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та інформації, неухильному зростанні ролі й значення знань та інтелектуального капіталу (когнітивізація), де основна роль належить інтелектуальній власності, креативній праці, безперервній освіті, саморозвитку та самореалізації. Через це інформація та знання стають основною конкурентною перевагою територіальних утворень, основою інноваційного розвитку регіональної економіки та підґрунтям для забезпечення ефективності заходів у межах регіонального менеджменту. Тому наявність ефективної системи управління знаннями та інформацією має стати одним із головних факторів вчасної адаптації до швидких змін умов господарювання, забезпечення високої конкурентоздатності суб'єктів господарювання регіону й набуття тенденцій стійкого регіонального та національного економічного зростання.

Масштабність сучасних інформаційних перетворень, що характеризуються інформатизацією, інтелектуалізацією, смартизацією та поступово впроваджуються на регіональному рівні в Україні, формують новітні завдання перед теорією та практикою регіонального менеджменту. Докорінного перегляду та комплексних змін потребують сучасні інструменти регіонального менеджменту, що має бути здійснено через залучення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення технологічної можливості ефективного опрацювання великих масивів інформації, впровадження інтегрованих платформ оперативного супроводу механізмів надання інформаційних послуг населенню та суб'єктам господарювання, поширення принципів системної соціалізації суспільних відносин з урахуванням вимог мультикультурності, запровадження дієвих стимулів економічного регіонального зростання, заснованих на інформації.

Водночас недостатня ступінь опрацювання теоретичних і методологічних основ переходу до інформаційного суспільства, невизначеність векторів перспективного розвитку системи знань інформаційної регіоналістики та відповідного руху до цілеспрямованого управління знаннями й інформацією не сприяють інформаційному, інтелектуальному та соціально-економічному розвитку регіонів. Із цих позицій в українському регіональному менеджменті постають актуальні питання необхідності запровадження ефективних механізмів управління знаннями та інформацією, що поступово стає ключовим фактором досягнення стандартів суспільного прогресу. Отже, орієнтація економіки регіонів на пріоритетний науково-технологічний та інноваційний розвиток, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життєдіяльності людини, розширене бачення ролі інформаційних ресурсів у зростанні рівня інноваційності виробництва, залучення накопиченого інформаційного потенціалу в сукупності формують передумови впровадження новітнього наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту (РІМ).

Сучасна наука має достатню кількість праць, присвячених дослідженням інформаційного та регіонального менеджменту, управлінню знаннями, оцінці, моделюванню, проектуванню й прогнозуванню моделей відтворення регіональних господарських комплексів, які окреслюють розвиток наукового напрямку РІМ, що вже сьогодні формує новітню платформу прискореного впровадження проектів та планів діджиталізації, надає поштовх підвищенню якості регіональних управлінських рішень. Значний внесок у розвиток і системне формування теорії та методології інформаційного менеджменту зроблено науковцями: М. Аттинджером, Ст. Біром, Н. Вінером, В. Глушковим, В. Грабауровим, У. Ешбі, Е. Уільямсом. Фундаментальні основи побудови інформаційного суспільства та інформаційної економіки на регіональному рівні заклали представники сучасної української науки: В. Геєць, З. Герасимчук, П. Гудзь, М. Долішній, В. Захарченко, А. Шевчук. Формування теоретико-методологічного апарату регіонального інформаційного менеджменту здійснювали О. Амоша, Е. Бойченко, П. Бубенко, З. Варналій, І. Заблодська, О. Коломицева, С. Коляденко, М. Пашкевич, Л. Петкова, О. Фінагіна, К. Шапошников, В. Шпильова. Теоретико-методологічному визначенню та сутнісним характеристикам процесу інституційного відображення трансформаційного руху економіки регіонів до інформаційної економіки, питанням її соціалізації, присвячено праці О. Захарової, О. Зінченко, О. Кудріної, Р. Манна, А. Павловської, Д. Солохи.

Проте прикладні питання формування регіонального інформаційного менеджменту залишаються малодослідженими. Наявний методико-методологічний інструментарій у сфері інформаційного забезпечення управлінських процесів не дає можливість встановити існування інформаційної асиметрії регіонів країни, обґрунтувати та розробити дієві заходи щодо її усунення, здійснити сценарування розвитку регіонального інформаційного менеджменту в контексті перспектив системної діджиталізації та врахування особливостей культурно-правового забезпечення його розвитку.

Зазначені проблемні питання обґрунтували вибір теми, мету, завдання,

напрями дослідження та структуру дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики наукових досліджень Черкаського державного технологічного університету (м. Черкаси) Міністерства освіти і науки України, ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (м. Покровськ) Міністерства освіти і науки України, Азовського морського інституту Національного університету «Одеська морська академія» (м. Маріуполь) Міністерства освіти і науки України.

У Черкаському державному технологічному університеті при виконанні теми «Перспективи та пріоритети розвитку економіки регіонів України» (номер державної реєстрації 0118U004995, 2018-2021 рр.), дисертантом розкрито теоретичні та методологічні основи розвитку регіонального інформаційного менеджменту, обґрунтовано низку проблем та особливостей розвитку наукового напрямку, визначено ключові напрями досліджень системи знань регіоналістики у форматі інформаційного суспільства та інформаційної економіки.

У ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» при виконанні теми «Розвиток фінансово-економічної системи України в умовах децентралізації» (номер державної реєстрації 0117U002856, 2017-2019 рр.) запропоновано методичне забезпечення оцінки та моніторингу розвитку регіонів для цілей розвитку українського регіонального інформаційного менеджменту за рахунок залучення рейтингової оцінки регіонів, спрощено інформаційне наповнення індексу економіки знань для регіонів з урахуванням особливостей національної статистики; при виконанні теми «Теоретико-методологічні засади та організаційно-управлінські моделі і механізми забезпечення розвитку соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації 0117U005279, 2017-2020 рр.) запропоновано теоретичне обґрунтування визначення ролі та векторності розвитку інформаційних ресурсів у сучасній теорії, методології і практиці регіонального інформаційного менеджменту; при виконанні теми «Методологічні засади та прикладні аспекти розвитку соціально-економічних систем в умовах невизначеності та ризику» (номер державної реєстрації 0117U002756, 2017-2020 рр.) запропоновано теоретичне обґрунтування й визначення ролі та місця інформаційних ресурсів в системі передумов та особливостей розвитку регіонального інформаційного менеджменту.

В Азовському морському інституті Національного університету «Одеська морська академія» при виконанні теми «Теоретико-методологічне обґрунтування та практична реалізація управління формуванням конкурентних переваг регіонів за рахунок розвитку підприємств морегосподарського комплексу» (номер державної реєстрації 0116U003213, 2016-2018 рр.) запропоновано підходи до оцінювання інформаційної асиметрії та апробації світового досвіду інформаційної інфраструктури регіонів у вітчизняній практиці регіонального інформаційного менеджменту.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретико-методологічних та концептуальних засад, практичних рекомендацій щодо формування й розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного

менеджменту.

Для досягнення поставленої мети виконано такі *завдання*:

розкрито передумови, особливості та характерні ознаки формування й розвитку інформаційного суспільства;

узагальнено й систематизовано наукові підходи щодо визначення змісту понять «інформаційне суспільство», «інформаційний менеджмент», «регіональний менеджмент» та «регіональний інформаційний менеджмент»;

виявлено особливості інституціоналізації регіонального інформаційного менеджменту;

систематизовано сучасні школи розвитку регіонального інформаційного менеджменту;

розроблено концептуальний підхід до розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту;

систематизовано методологічні підходи щодо розвитку регіонального інформаційного менеджменту;

визначено сутність та класифіковано регіональні інформаційні ресурси;

розкрито роль та місце інформаційного потенціалу в системі розвитку знань регіонального інформаційного менеджменту;

адаптовано провідний світовий досвід щодо інструментів розвитку регіонального інформаційного менеджменту;

обґрунтовано методико-аналітичні підходи щодо визначення та оцінювання інформаційної асиметрії в регіональному аспекті;

запропоновано методичний підхід щодо оцінювання та моніторингу розвитку регіонів країни;

сформульовано управлінський підхід до сценарування розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту.

Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку системи регіонального інформаційного менеджменту.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, методичних і практичних аспектів формування й розвитку регіонального інформаційного менеджменту.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність способів і принципів наукового пізнання, загальних та спеціальних методів і прийомів, які застосовано під час дослідження. Теоретичною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, регіональної економіки та регіонального менеджменту, інформаційного менеджменту, економіки знань; наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців, присвячені фундаментальним засадам формування регіонального інформаційного менеджменту.

Правове поле дослідження склали чинні законодавчі й нормативно-правові акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, органів державної влади та місцевого самоврядування з питань регулювання розвитку інформаційного суспільства, створення умов регіонального розвитку. Емпіричну й фактологічну основу дисертаційної роботи сформовано в результаті обробки статистичних

даних Державної служби статистики України, Головних управлінь статистики в областях України, звітів міжнародних організацій, результатів власних досліджень і розробок автора.

Для досягнення поставленої мети та реалізації визначених завдань у роботі використано сукупність наукових методів та підходів, які забезпечували концептуальну цілісність дослідження, зокрема *системний підхід* (для дослідження теоретико-методологічних основ формування й розвитку регіонального інформаційного менеджменту); *метод логічного узагальнення* (для визначення пріоритетів та обґрунтування концептуальних підходів щодо розвитку регіонального інформаційного менеджменту); *історико-логічний метод* (для визначення передумов та особливостей розвитку регіонального інформаційного менеджменту); *економічний аналіз* (для дослідження тенденцій соціального й економічного розвитку регіонів); *індексний метод* (для розробки методики визначення інтегрального показника індексу знань); *метод інтегральної оцінки* (для оцінювання інформаційної асиметрії на регіональному рівні); *метод порівняння* (для оцінювання тенденцій розвитку регіонального інформаційного менеджменту); *метод ранжування* (для побудови рейтингу регіонів України за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій); *графічні методи* (для візуалізації результатів економічного аналізу та оцінки динаміки значень показників розвитку регіонів); *сценарний підхід* (для розробки сценаріїв розвитку українського регіонального інформаційного менеджменту).

Наукова новизна одержаних результатів. Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає в розробці теоретико-методологічних засад розвитку регіонального інформаційного менеджменту та формуванні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління на регіональному рівні.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в такому:

у перше:

розроблено концептуальний підхід до розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту, який ґрунтується на визначенні та обґрунтуванні мети, принципів наукових досліджень, які формують системно-логічний характер розвитку знань та забезпечують визначення ключових завдань подальших досліджень, що окреслює новітнє бачення змісту управління знаннями, прискорює перехід до стандартів українського інформаційного суспільства та економіки знань на основі запровадження перспективних проектів діджиталізації й смартизації;

систематизовано методологічні підходи щодо розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту, які сформовані з урахуванням дії загальнонаукових та специфічних законів, закономірностей та принципів розвитку загального, регіонального та інформаційного менеджменту, що дає змогу сформулювати міждисциплінарне бачення та визначити управлінські, соціокультурні вектори наукових досліджень регіонального інформаційного менеджменту відповідно до потреб розвитку регіонів у форматі побудови інформаційної економіки та інформаційного суспільства;

обґрунтовано сутність поняття «регіональні інформаційні ресурси», які

окреслюють результати інтелектуальної діяльності в усіх сферах життєдіяльності регіону та зафіксовані на відповідних матеріальних носіях інформації; здійснено їх класифікацію, що розширює методичний апарат регіонального інформаційного менеджменту та уможливило розкриття й активізацію потенційних можливостей території щодо інформаційного прогресу;

удосконалено:

понятійно-категорійний апарат регіонального інформаційного менеджменту, який, на відміну від наявного, ґрунтується на конкретизації змісту дефініцій «інформаційне суспільство», «діджиталізація», «регіон», «інформаційний менеджмент», «регіональний інформаційний ресурс», «інформаційна асиметрія», «інформаційна культура», «інформаційно-аналітичне забезпечення», «інформаційний потенціал», що створює підґрунтя для системного управління знаннями в умовах стрімкого інформаційного прогресу та досягнення стандартів інформаційного суспільства;

концептуальні положення щодо характеристики інформаційного потенціалу в системі розвитку знань регіонального інформаційного менеджменту, які, на відміну від наявних, виокремлюють основні складові потенціалу (інформаційні ресурси, інформаційний капітал, інтелектуальний капітал, інформаційна культура) та технології роботи з інформацією (виробництво, збір, накопичення та використання), запровадження яких розширює методологічний апарат регіонального інформаційного менеджменту та сприяє структуруванню інформаційних потреб регіонів із метою розробки управлінських рішень, спрямованих на вирівнювання інформаційної асиметрії;

методичний підхід щодо оцінювання та моніторингу розвитку регіонів країни, який, на відміну від наявних, передбачає обчислення: індексу економіки знань регіону на основі композитних субіндексів: субіндексу освіти, субіндексу інновацій, субіндексу інформаційних і комунікаційних технологій; синтетичного індексу розвитку регіону на основі субіндексів: субіндексу конкурентоспроможності регіонів, субіндексу регіонального людського розвитку, субіндексу економіки знань регіону, що сприяє формуванню методологічної бази оцінювання соціальної, економічної, інформаційної сфер регіонів країни;

управлінський підхід до сценарювання розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту на основі встановлення логіки парадигми та подальшого просування моделі управління знаннями, що, на відміну від наявного стану регіонального менеджменту, дає змогу сформувати класичну (позитивний, негативний, нейтральний) та альтернативну (інноваційний, консервативний, соціоліберальний) групи сценаріїв, відповідних до тенденцій інформаційного прогресу, що уможливило врахувати драйвери регіонального розвитку, визначити етапи управлінських процедур реалізації заходів та отримати агреговані сценарні схеми розвитку регіонального інформаційного менеджменту;

набули подальшого розвитку:

обґрунтування фундаментальних положень щодо можливостей формування інформаційного суспільства, які, на відміну від наявних, ґрунтуються на окресленні передумов створення інформаційного суспільства в регіоні,

виокремленні позитивних та проблемних аспектів, які виникають під час наближення регіональної економіки до економіки знань, що в сукупності дає підстави для розробки найбільш дієвих заходів і ймовірних стратегій досягнення інноваційного прогресу регіону за умови мінімізації конфліктних проявів;

науковий підхід до дослідження та теоретико-методологічного наповнення процесу інституціоналізації регіонального інформаційного менеджменту, як самостійного наукового напрямку в системі знань регіоналістики, який, на відміну від наявних, ґрунтується на виокремленні етапів інституційних перетворень та встановленні ключових принципів і механізмів впливу на активізацію господарської діяльності в регіоні, що є підставою для позитивних зрушень та запобігання зон конфліктів, реалізації найбільш затребуваних напрямів майбутніх досліджень у площині української наукової думки;

сучасні школи розвитку регіонального інформаційного менеджменту, які, на відміну від наявних, враховують накопичений потенціал наукових знань української регіоналістики, зорієнтовані на синергетичному поєднанні міждисциплінарних підходів до дослідження проблем інформаційного суспільства, що дає можливість подальшого розвитку в регіоні економіки знань на платформі досягнутого рівня інформатизації, програм діджиталізації, віртуалізації економічних процесів і запровадження інновацій;

узагальнення світового досвіду розвитку регіонального інформаційного менеджменту з цільовим вектором адаптації ключових дієвих інструментів (соціальних, фінансово-економічних, інноваційних, правових, аналітичних, культурного розвитку та методичного забезпечення), що, на відміну від наявних, передбачає врахування потенційних можливостей інформаційних продуктів і платформ, запровадження яких на регіональному рівні буде сприяти прискоренню темпів діджиталізації та формуванню інформаційного суспільства;

методико-аналітичні підходи щодо визначення та оцінювання інформаційної асиметрії в регіональному аспекті, що, на відміну від наявних, включають: сутнісне визначення інформаційної асиметрії в широкому та вузькому значеннях; методику розрахунку коефіцієнта інформаційної асиметрії та середнього значення показника інформаційного забезпечення в статистичній сукупності регіонів; оцінку рівня регіональної інформаційної асиметрії обсягів інформаційних послуг, наданих у регіонах України за видами послуг та за категоріями споживачів, що сприятиме вдосконаленню методико-аналітичного забезпечення регіонального інформаційного менеджменту.

Практичне значення отриманих результатів. Основні положення, викладені автором, доведено до рівня методичних розробок і прикладних рекомендацій, запровадження яких забезпечить розвиток регіонального інформаційного менеджменту в Україні. До результатів, що мають найвагоміше практичне значення, належать такі: методичне забезпечення процедур оцінювання та моніторингу розвитку регіонів для цілей українського регіонального інформаційного менеджменту; рейтингова оцінка регіонів за індексом економіки знань; концептуальні підходи до розвитку наукового напрямку «регіональний інформаційний менеджмент».

Пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи апробовані та прийняті до впровадження в діяльності Виконавчого комітету Смілянської міської ради управління економічного розвитку (довідка №390 від 16.11.2018 р.), Головного управління державної фіскальної служби України в Черкаській області (довідка №979-11-18 від 16.11.2018 р.), Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти (довідка №267 від 19.03.2019 р.), Покровської районної державної адміністрації (довідка №345 від 17.03.2019 р.), а також у навчальному процесі Індустріального інституту ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України (довідка №1-2/275/1 від 11.09.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові розробки, положення, висновки та рекомендації є результатом самостійно проведеного автором дослідження щодо формування й розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Внесок автора в колективно опубліковані праці конкретизовано в списку публікацій. Із публікацій, які написано в співавторстві, використано лише ті положення та ідеї, що належать особисто здобувачеві. Робота не містить матеріалів кандидатської дисертації автора.

Апробація результатів дисертації. Отримані результати дослідження, висновки та пропозиції оприлюднено й схвалено на Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток фінансово-правового забезпечення сучасної економіки» (м. Донецьк, 2007 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Господарсько-правове і фінансово-правове забезпечення розвитку економіки України» (м. Донецьк, 2010 р.), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Місто, регіон, держава: економіко-правові проблеми господарювання» (м. Донецьк, 2010 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Господарсько-правове, цивільно-правове та фінансово-правове забезпечення розвитку економіки України» (м. Донецьк, 2011 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка і управління: проблеми науки та практики» (м. Київ, 2012 р.), Регіональній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону» (м. Донецьк, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків» (м. Чернігів, 2014 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ-Прага-Відень, 2015 р.), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Наукові засади розвитку знань економічної теорії» (м. Черкаси, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Стабільність національної економіки: основні загрози та шляхи забезпечення» (м. Дніпропетровськ, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі» (м. Полтава, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції в економіці та управлінні» (м. Запоріжжя, 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, фінанси та менеджмент: сучасний стан, тенденції, перспективи розвитку в Україні та світі» (м. Полтава, 2018 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції

«Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування» (м. Черкаси, 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економічного розвитку держави та регіонів: теоретичні і практичні аспекти» (м. Львів, 2018 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів» (м. Житомир, 2018 р.), I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Новітні технології в освіті, науці та виробництві» (м. Покровськ, 2019 р.), III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування» (м. Черкаси, 2019 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 46 наукових працях, серед яких – 2 монографії, у тому числі – 1 одноосібна, 16 статей – у наукових фахових виданнях України, 8 статей – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 2 статті – у міжнародних виданнях, 18 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 44,0 д.а., з яких особисто здобувачеві належать 43,6 д.а.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, викладених на 395 сторінках друкованого тексту. Матеріали дисертації містять 22 таблиці та 49 рисунків, із них 11 займають повну сторінку. Список використаних джерел із 501 найменування уміщено на 48 сторінках, 8 додатків – на 55 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання та методи дослідження, наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, відображено апробацію результатів дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні аспекти та передумови розвитку інформаційного менеджменту»** досліджено характерні риси та проблеми розвитку інформаційного суспільства, сформовано теоретичні основи та особливості розвитку системи знань інформаційного менеджменту, обґрунтовано напрями інституціоналізації процесів розвитку регіонального інформаційного менеджменту.

Доведено провідну роль інформації у сучасній історії людства, яка є основним фактором розвитку продуктивних сил і науково-технічного прогресу, стратегічним ресурсом і ключовим компонентом досягнення ефективності соціально-економічних відносин у регіоні. Встановлено, що передача знань та інформації новим поколінням про вже вивчені взаємодії людини із зовнішнім середовищем протягом усієї історії забезпечує інформаційну захищеність людства від будь-яких загроз у майбутньому. До того ж доведено, що ефективно використання інформації лежить в основі виникнення й розвитку інформаційного суспільства, проте цей процес є поступовим і тривалим у часі, генетично зумовленим й еволюційним, зумовленим переважно розвитком цивілізації з урахуванням відповідних соціальних, техніко-технологічних, економічних, ментальних і культурних перетворень у сучасному світі.

Установлено, що формування інформаційного суспільства сьогодні є необхідною умовою сталого розвитку держави та регіонів, ефективного ведення бізнесу. Обґрунтовано переваги, які отримали країни світу, що позиціонують себе як держави зі сформованим інформаційним суспільством: можливості безпосереднього контролю за економічними, політичними, технічними й технологічними процесами розвитку інших країн світу та територій; необмежені можливостями у сфері світової ринкової економіки за рахунок проникнення інформаційних капіталів цих країн на всі ринки світу; висока концентрація інформаційно насичених компаній, дає змогу безперервно прискорювати процеси зростання конкурентоспроможності бізнесу; прискорені темпи формування інститутів інформаційної власності, інформаційної прозорості, інформаційного та інтелектуального капіталу, інформаційної культури; концентрація світової інтелектуальної еліти, яка контролює основні потоки інформації та продукує нові знання.

Згруповано передумови переходу від індустріального типу соціально-економічних відносин до інформаційного суспільства, заснованого на використанні сучасних цифрових технологій, основними з яких було встановлено: поширення інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життя людини; зростання ролі новітніх знань у суспільстві, їх ототожнення із джерелом продуктивності й основним фактором вартості продукту; тісна пряма залежність між володінням інформацією та можливостями отримання людиною владних повноважень; охоплення інформатизацією всіх сфер та секторів регіональної економіки; зменшення частки ручної праці та трансформація традиційних форм соціально-трудова відносин; діджиталізація знань, технологій, віртуальних ідей, відносин; трансформація матеріальної форми товарів у нематеріальну.

Визначено особливості інформаційного суспільства, до яких належать: інноваційний характер відносин, зумовлений системністю змін, синергетичністю процесів формування нових знань і новітніх форм виробництва, комерціалізацією наукових напрацювань та ідей; провідна роль освіти, вимоги до якості якої в суспільстві постійно зростають, що дає можливість інтенсивно нагромаджувати й ефективно управляти знаннями та інформацією; зростання обсягів інформаційно-комунікаційних технологій і послуг у ВВП та ВРП; втілення інтелектуального потенціалу суспільства в свідомості людини, стимулювання та прискорення змін у всіх сферах життєдіяльності людини; формування та поширення нових стандартів інформаційної культури з чіткими орієнтирами на мультикультурність, інформаційну прозорість, масовість смарт-технологій у сфері послуг; створення глобального інформаційного простору на основі оцифрування знань.

Установлено, що умовою побудови інформаційного суспільства є діджиталізація, необхідна складова розвитку сучасних моделей інформаційного суспільства, інструмент активізації та системного стимулювання інформаційної діяльності в умовах прискорення інформаційного прогресу. Доведено, що діджиталізація покликана прискорити залучення до управлінської діяльності великих масивів інформації, цільових баз даних, новітніх цифрових технологій, забезпечити автоматизацію та смартизацію усіх видів господарської діяльності,

сприяти масовому залученню інформаційних технологій та інформаційних продуктів нового покоління.

Водночас у роботі доведено, що поряд із перевагами інформаційна революція несе проблеми, з якими людство до цього не стикалося: цифрова нерівність та інформаційна асиметрія країн і регіонів; відсутність правового регулювання потоків інформації у мережі Internet; складності із дотриманням вимог безпеки й конфіденційності інформації, що транслюється в інформаційних мережах; трансформаційний вплив процесів інформатизації на ринок праці, скорочення попиту на традиційні види професій та тенденція до їх поступового зникнення. Означені явища створюють конфліктні стани, формують загрозу інформаційному суверенітету, інформаційній безпеці держави, регіонам, а також громадянам. Вони є визначеними та системно досліджуються з позиції наукового обґрунтування конфліктів інтересів, порушення прав і договірних відносин, механізмів та інструментів інституціоналізації.

Доведено, що формування інформаційного суспільства в регіонах України може стати можливим лише на засадах системного розвитку інформаційної економіки та інформаційного менеджменту, просування відповідних знань у площині управління знаннями. З'ясовано, що за сучасних умов наповнення та структурування знань інформаційний менеджмент знаходиться на первинній фазі свого системного розвитку, коли відображення отримують процеси поступового структурування знань, розширення меж досліджень, нарощення завдань та практичних технологій адаптування наукового досвіду, прискореного напрацювання цільових інструментів і технологій інформаційної діяльності.

Установлено, що виникнення інформаційного менеджменту як самостійного виду діяльності загалом зумовлене, з одного боку, необхідністю підвищення ефективності управлінської діяльності власне у сфері інформатизації, а з другого, – збільшенням впливу інформаційних технологій на ефективність основної діяльності суб'єктів господарювання.

Установлено, що наукова парадигма формування інформаційного менеджменту заснована на системному баченні взаємозв'язку та взаємозумовленості впливу інформації і новітніх знань із можливістю досягнення інформаційного прогресу в регіоні, зумовлює поступовий перехід до управління знаннями, як об'єктивної умови розвитку економіки регіону (рис. 1). Важливої ролі в цьому контексті набувають такі складові інформаційного суспільства, як інтелектуалізація та інформатизація управлінської діяльності, діджиталізація та управління знаннями.

Обґрунтовано етапи розвитку інформаційного менеджменту. Протягом першого етапу (60-ті роки ХХ ст.) сформовано теоретичні й практичні основи традиційного менеджменту та корпоративного управління, визначено канали й режими застосування управлінської інформації, обґрунтовано необхідність застосування нових методів регулювання, надання доступу, збереження та обробки інформаційних ресурсів. Другий етап (70-80-ті роки ХХ ст.) характеризувався формуванням теоретико-методологічних основ інформаційного менеджменту, розвитком наук інформаційно-комунікаційного циклу, поширенням

комп'ютерних технологій та технологічних інновацій. Третій етап (90-ті роки ХХ ст.) характеризувався запровадженням автоматизованих робочих місць та трансформацією підходів до управління. Четвертий етап (початок ХХІ ст.) пов'язаний із концепцією інтегрованого інформаційного менеджменту, заснованого на орієнтації управлінських зусиль на всіх інформаційних явищах, що формують внутрішнє інформаційне середовище організацій регіону та створюють нові канали поширення та привласнення новітніх знань та інформації.



Рис.1. Складові забезпечення інформаційного прогресу регіону

Дослідження наукових основ виникнення й розвитку інформаційного суспільства, сутності процесів наукового наповнення основних знань інформаційної економіки та інформаційного менеджменту показали, що поняття «регіональний інформаційний менеджмент» нерозривно пов'язано з такою категорією як «інформаційний менеджмент». Концептуальне бачення прогресу наукової думки регіоналістики зорієнтувало на оновлення та надання авторського визначення основних категорій, що формують новітню платформу наукового напрямку РІМ. У роботі надано авторське визначення категорій «регіональний інформаційний менеджмент», «інформаційне суспільство», «діджиталізація», «регіон», «інформаційний менеджмент», «інформаційний ресурс», «інформаційна асиметрія», «інформаційна культура», «інформаційно-аналітичне забезпечення» та «інформаційний потенціал». Обґрунтовано етапи розвитку регіонального менеджменту в контексті науково-технічного та суспільного прогресу.

Зазначено, що виникнення наукового напрямку РІМ має свої передумови та формує платформу подальших досліджень у синергетичному поєднанні знань регіоналістики, менеджменту, маркетингу, соціології, теорії інформації та прикладної інформатики. Систематизовано та надано сутнісні характеристики передумовам формування РІМ із позиції економічних, соціальних, управлінських аспектів та багатовекторності інформаційного прогресу, набуття подальшої самостійності РІМ із позиції об'єктивності визначених предмета та об'єкта дослідження, мети та завдань розвитку, цільового залучення наукового інструментарію (рис. 2).

Установлено пріоритетні напрями інформаційного прогресу регіональної економіки, до яких належать: поглиблення теорії та методології регіональних

систем (інформаційних, геоінформаційних, інноваційних, кластерних, смарт) на основі встановлення взаємозв'язку з інформаційними потоками; новітні форми просторових систем, що є інституційно визнаними та мають наукове обґрунтування; розвиток людського потенціалу, системна інтелектуалізація праці та формування інформаційного суспільства; інформаційна культура та комунікації; перетворення методології РІМ на засоби, механізми та інструменти прискорення інноваційного прогресу; розвиток наукових засад інноваційного стратегування територіальних систем на основі мережевої економіки та кластероутворення. Сформовано узагальнене бачення підґрунтя для формування інформаційного суспільства, інформаційного менеджменту та РІМ (рис. 3).

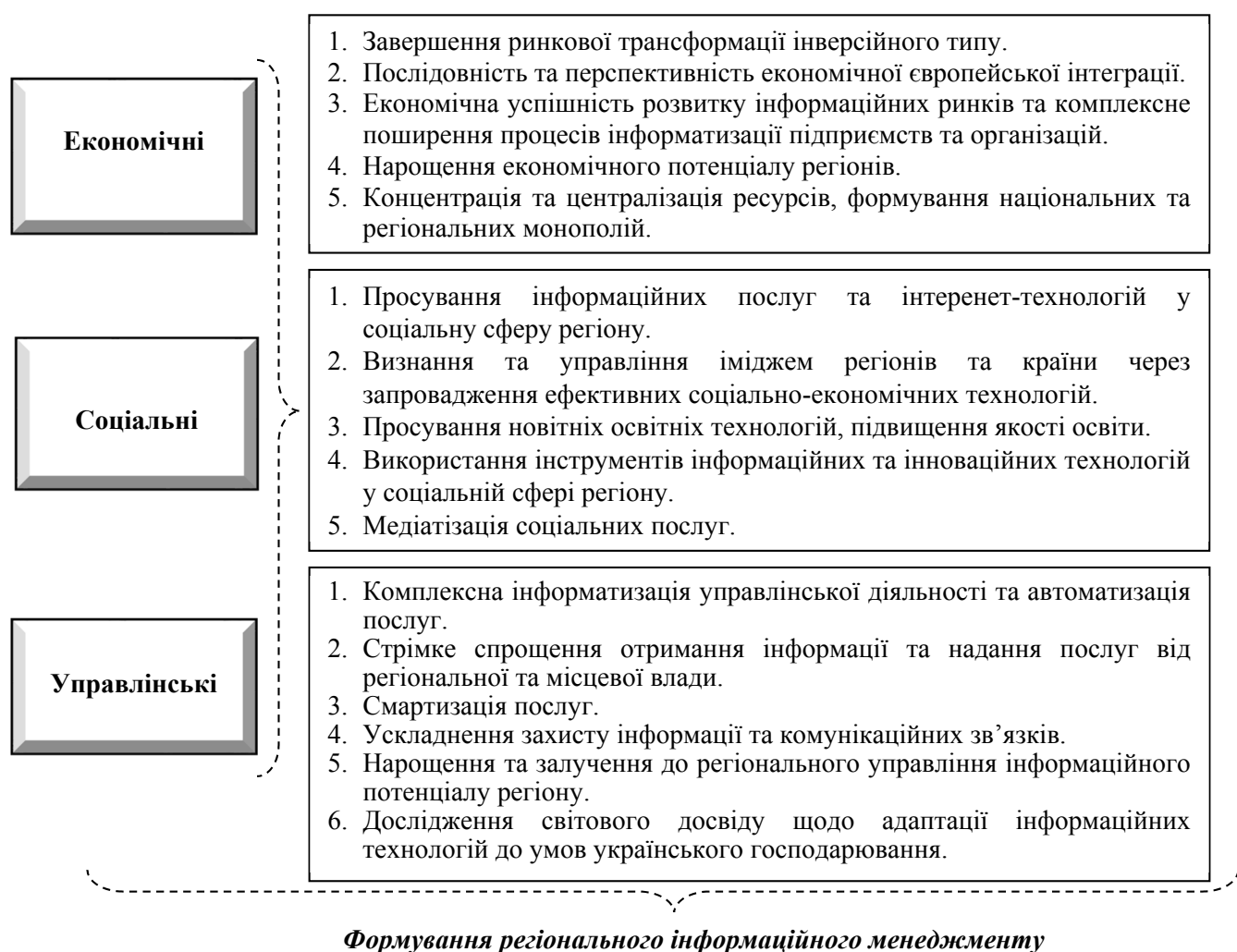


Рис. 2. Передумови формування регіонального інформаційного менеджменту

Доведено необхідність теоретико-методологічного наповнення процесу інституціоналізації розвитку наукового напрямку РІМ у контексті новітніх тенденцій світової регіоналістики, затверджених планів та проектів української влади з питань євроінтеграції та стратегії діджиталізації. Доведено, що саме інституційні надбання української науки формують визнання самостійного наукового напрямку РІМ та відбуваються за рахунок інституціоналізації.

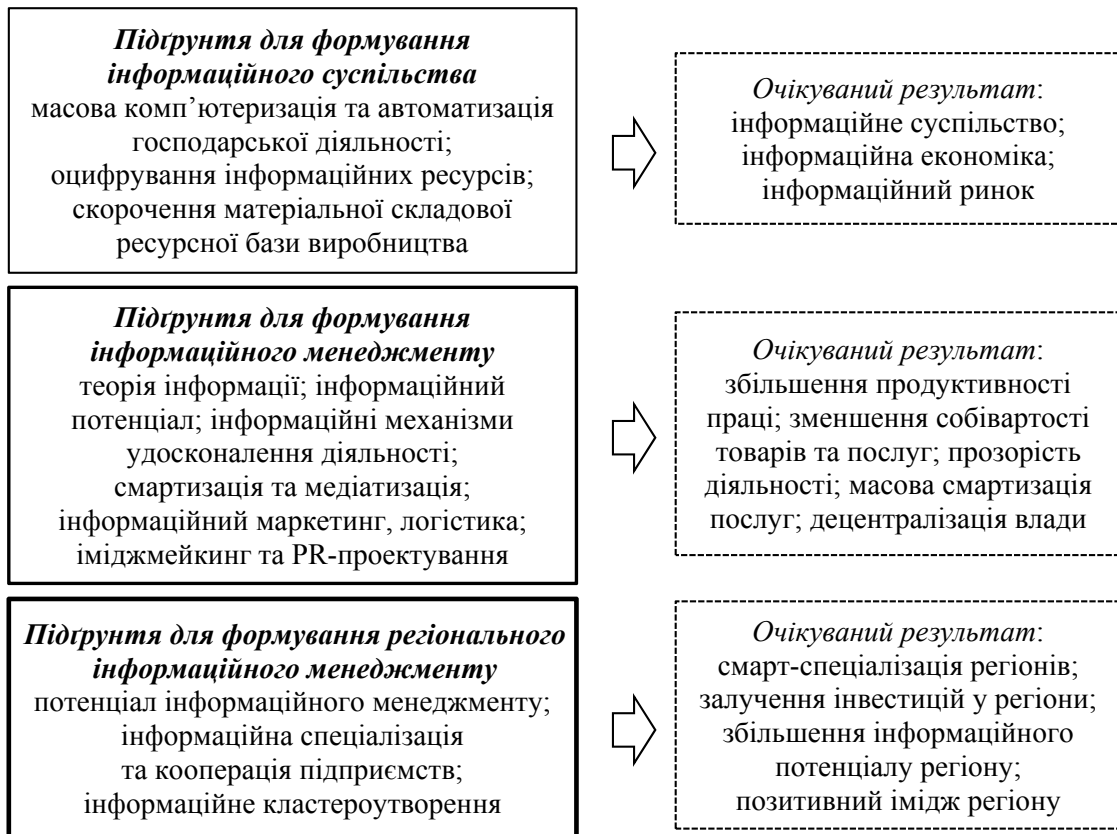


Рис. 3. Підґрунтя для формування інформаційного суспільства, інформаційного менеджменту та регіонального інформаційного менеджменту

Систематизовано сучасні школи розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Встановлено, що школа соціально-економічного регіонального менеджменту опікується питаннями регіонального соціально-економічного розвитку та управлінням територією, оцінкою та регулюванням економічних процесів на регіональному рівні, розробкою стратегії розвитку економічного, політичного, соціокультурного потенціалу регіону. Школа ІТ-менеджменту досліджує розвиток інформаційно-комунікаційних технологій регіонального менеджменту, визначає теоретико-методологічні основи регіонального інформаційно-комунікаційного менеджменту, здійснює аналіз інформаційного ринку на рівні регіональних утворень. Школа регіонального маркетингу (маркетингу територій) визначає теоретико-методологічні аспекти формування й реалізації регіонального маркетингу як засобу підвищення конкурентоспроможності територій, активізує напрями регіональної політики та ведення бізнесу. Школа регіонального інформаційного ринку, інформаційної культури та бізнес середовища здійснює розвиток регіонального інформаційного ринку в Україні, його інфраструктури, ділового та бізнес-середовища в регіонах, інформаційної культури.

У другому розділі «**Методологічні підходи до розвитку системи знань регіонального інформаційного менеджменту**» сформовано методологічні основи формування наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту, розроблено концептуальні підходи до розвитку системи знань

регіонального інформаційного менеджменту, окреслено генезис інформаційних ресурсів та майбутньої моделі управління знаннями інформаційного менеджменту, охарактеризовано інформаційний потенціал у системі розвитку знань регіонального інформаційного менеджменту.

Доведено, що системність розвитку регіонального інформаційного менеджменту зумовлена дією наукових законів, тенденціями в активізації управлінської думки, механізмом формування управлінської теорії, результатами аналізу змісту й структуризацією знань у цій сфері, мірою їх об'єктивності та суб'єктивності. Обґрунтовано, що в основі РІМ, як наукової системи знань, опосередковано діють загальнонаукові та специфічні закони (відносної самостійності розвитку науки; критики та різних поглядів у науці; взаємодії наук; математизації всіх наукових дисциплін; диференціації та інтеграції наук; наступності в науці; прискореного розвитку науки; неминучості наукових революцій; зв'язку науки з виробництвом), закономірності (детермінації наукового знання раніше накопиченим обсягом наукового знання; безперервного характеру еволюції наукового знання; збільшення інформаційної місткості наукових теорій, що змінюють одна одну; підвищення ступеня точності, доказовості й можливості перевірки знання; збільшення методологічного та методичного арсеналу в процесі розвитку наукового знання; посилення інтеграційних зв'язків між різними галузями наукового знання; взаємопроникнення наукових методів і концепцій із різних галузей науки; посилення інноваційної орієнтованості наукових концепцій) та принципи управління (детермінізму; відповідності; додатковості).

Розроблено концептуальні підходи до розвитку системи знань РІМ, що є теоретико-методологічним баченням процесу змін, накопичених векторів руху, залучення та апробації досвіду. Виокремлено та проаналізовано ключові фактори, що суттєво впливають на розвиток РІМ, якими визначено глобалізацію, інформаційний прогрес, інтеграцію, інноваційність, соціалізацію та інтелектуалізацію.

Окреслено ключові напрями процесів інституціоналізації розвитку РІМ та стрімкого інтегрування актуальних знань в економіку регіону: формування технологічного, соціокультурного й економічного середовища інформаційних систем у регіонах; удосконалення інформаційних систем, продуктів і технологій, орієнтованих на обслуговування регіонального господарського комплексу; формування інститутів інформатизації, інтелектуалізації та автоматизації; закріплення та визнання інститутів інформаційної влади (мережі, локальні та глобальні Internet-ресурси, смарт-технології) регіонального та національного рівнів із залученням інформаційного й інтелектуального капіталу; формування новітнього інституційного середовища конкуренції (кластерів, мереж), що ґрунтується на принципах і підходах довіри, прозорості, колективної співпраці, інтегрування ресурсів і технологій.

У роботі систематизовано коло майбутніх перспективних досліджень РІМ, до яких належать науково-технічні, правові, інституційні та соціокультурні аспекти. Доведено, що РІМ має бути націленим на вирішення актуальних питань

стратегічного значення, а саме на: розширене відтворення інформаційно-інтелектуального потенціалу регіону, формування й генерацію нових знань, адаптацію провідного світового досвіду.

Обґрунтовано сутність дефініції РІМ у вузькому та широкому сенсі відповідно до науково-творчого та практичного аспектів. Авторське трактування змісту РІМ у широкому сенсі – це системне цілепокладання й стратегічне бачення відтворення життєдіяльності та розвитку регіонів на основі комплексного використання інформаційних ресурсів, інформаційних систем, інформаційних продуктів і технологій за умов реалізації проектів та програм діджиталізації та дотримання векторів загального суспільного прогресу. У вузькому сенсі та більш практичному спрямуванні РІМ запропоновано визначати як управлінські процеси та процедури оцифрування знань, що забезпечують життєвий цикл регіонального продукту із залученням сучасних інформаційних систем та технологій, їх технічна підтримка, управління інформаційними ресурсами, надання інформаційних послуг, організація науково-інформаційної діяльності, комунікацій, обробка, аналіз, передача інформації тощо.

Обґрунтовано, що сферу РІМ становить сукупність завдань управління, пов'язаних із формуванням і використанням у регіональній економіці інформації в усіх її формах і станах для досягнення поставлених цілей. До того ж мають розв'язуватися завдання визначення ефективності та використання не тільки власне інформації, а й інших ресурсів регіону, на основі інтеграції та консолідації. Ключовим завданням РІМ є вироблення нових знань через інтеграції інформаційного та інтелектуального потенціалу, залучення та поширення сучасних інструментів і технологій обробки інформації, цільові вектори інформаційної політики та інформаційної безпеки життєдіяльності в регіоні. До ключових принципів РІМ у роботі належать принципи наукомісткості, розвитку та саморозвитку, безпеки інформації, соціалізації, гармонізації відносин, консолідації інформаційних ресурсів, балансу інтересів та інформаційного прогресу.

Доведено, що під впливом інформаційних технологій об'єктивно змінюються функції держави й відбувається їхній перерозподіл на наднаціональний і субнаціональний (місцевий, регіональний) рівні. Процеси розвитку інформатизації безпосередньо пов'язані з інтелектуалізацією праці, стрімким опрацюванням смарт-технологій, наданням пріоритету процесам продукування нових знань, які зумовлюють соціально-економічний прогрес та є одним із основних факторів кардинальних змін у багатьох галузях виробництва, в сфері масової свідомості, у внутрішній політиці та формуванні основних інститутів громадянського суспільства, в розвитку міжнародних відносин і формуванні довгострокових міждержавних (регіональних), національних та субнаціональних стратегій. Відображенням глобальної тенденції переходу від традиційних моделей соціального устрою до інформаційного суспільства є формування інформаційного простору, що, передусім зумовлює зміну технологій та розгортання глобальних інформаційних систем, загалом впливає на спосіб життя основних соціальних груп і ступінь стійкості національних укладів життя, соціальну динаміку, вибір

економічних моделей розвитку, а також на стан обороноздатності держави та політичну стабільність суспільства (рис. 4).

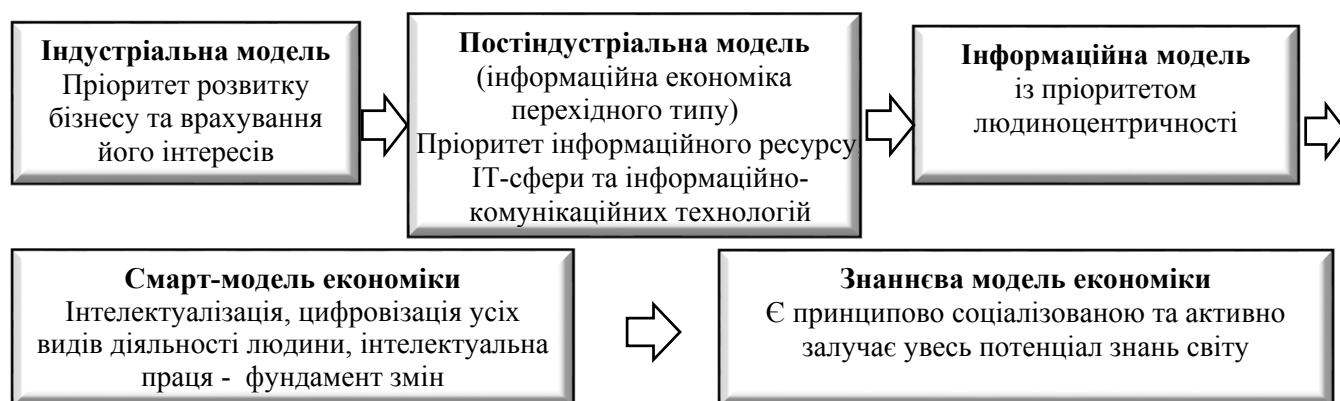


Рис. 4. Концептуальне бачення впливу інформації на зміну моделей економіки

Установлено, що вплив інформації на регіональну економіку стимулює поступовий перехід на знаннєву модель економіки або модель управління знаннями, який передбачає цілеспрямовану діяльність щодо формування, розвитку та всебічної підтримки інформаційного регіонального простору в межах РІМ.

Доведено, що інформаційний прогрес, його стрімке поширення в регіональній економіці та технологіях менеджменту у вигляді програм та проектів діджиталізації формує низку передумов генетичного переходу в майбутньому від простої розробки та впровадження знань РІМ до моделі цільового управління знаннями, забезпечення подальшого системно-логічного характеру розвитку знань в економіці регіону (рис. 5).

У межах реалізації основної мети РІМ – управління знаннями, першочерговим є формування єдиного інформаційного простору регіону як основи для розв’язання завдань соціально-економічного, політичного й культурного розвитку та інформаційно-економічної безпеки регіону. У цьому контексті виокремлено три складові управління знаннями регіонального інформаційного простору регіону: правове забезпечення, що міститься у створенні умов у регіоні для реалізації конституційних прав і свобод людини в інформаційній сфері, розв’язанні питань захисту інформації; інституціональне забезпечення, що характеризується формуванням інформаційно-комунікаційної інфраструктури, створенням умов для збільшення інтелектуального й кадрового потенціалу регіону, підвищення якості освіти; інформаційно-інноваційне забезпечення, яке передбачає розвиток інформаційно-інтелектуального потенціалу регіону, створення умов для стимулювання науки та виробництва, забезпечення підтримки наукових досліджень в інформаційно-комунікативній сфері, сприяння розвитку всіх сфер діяльності на основі широкого використання ІКТ, формування нових джерел надходжень до бюджету регіону та створення підприємств, що займаються наданням інформаційно-комунікативних послуг.

У роботі з метою розвитку знань регіонального менеджменту та створення

понятійно-категорійного апарату РІМ надано авторське визначення поняття «регіональні інформаційні ресурси» – результати інтелектуальної діяльності в усіх сферах життєдіяльності регіону, зафіксовані на відповідних матеріальних носіях інформації як окремі документи та їх масиви, бази та банки даних і знань, усі види архівів, бібліотеки, музейні фонди та ін., що містять дані, відомості й знання, які є об'єктом права власності будь-якого суб'єкта України та мають споживчу цінність: політичну, економічну, наукову, освітню, соціокультурну, оборонну, ринкову, історичну, інформаційну тощо. Класифіковано регіональні інформаційні ресурси на макроекономічну, фінансову, довідкову, комерційну, статистичну, науково-технічну, соціокультурну та поточну інформацію.

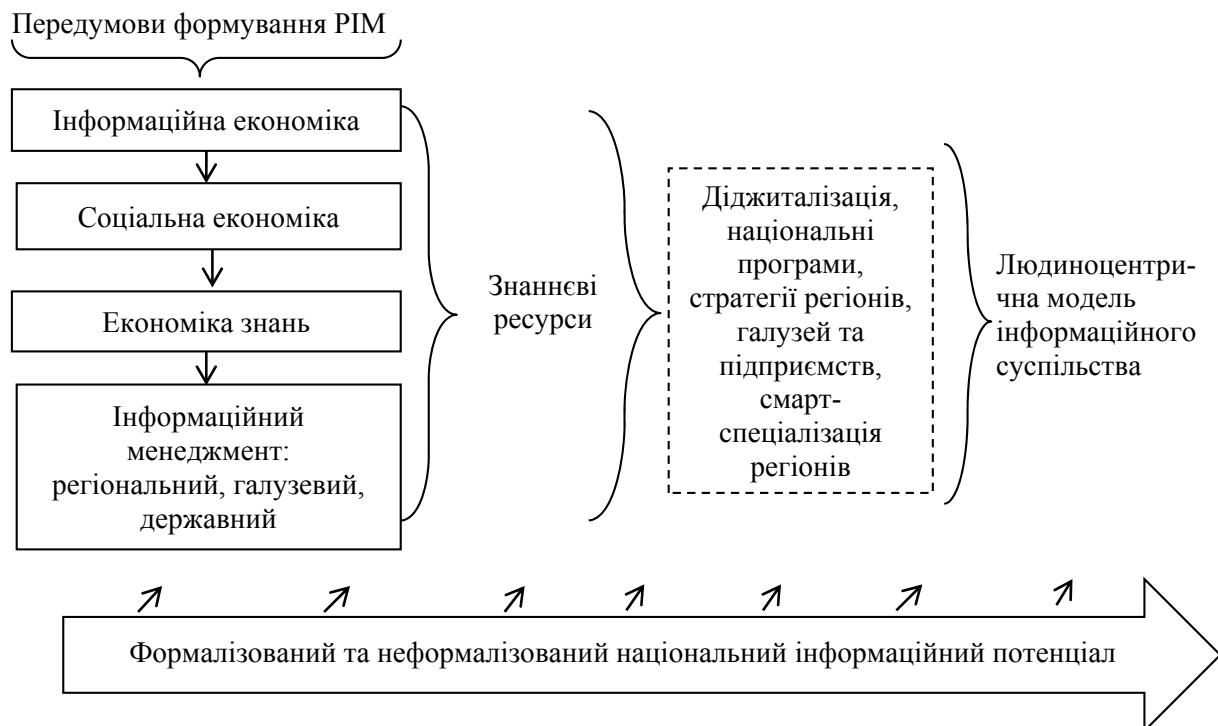


Рис. 5. Генетичний рух регіонального менеджменту до моделі управління РІМ

Доведено, що управління знаннями регіонального інформаційного менеджменту, як принципово новітньої моделі розвитку економіки, поступово стає важливим фактором формування інформаційного потенціалу держави й регіонів. У роботі обґрунтовано, що основними компонентами інформаційного потенціалу мають бути визначені інформаційні ресурси, інтелектуальні ресурси, інформаційна культура та інформаційно-правове забезпечення. Інноваційно орієнтовані підходи до управління знаннями мають інтегрувати та врівноважувати інформаційні, інтелектуальні й технологічні компоненти знань та враховувати особливості досягнутого рівня інформатизації діджиталізації, смартизації. В межах системи знань регіонального інформаційного менеджменту розглянуто теоретичні положення щодо сутнісного наповнення інформаційного простору та інформаційного маркетингу, як взаємопов'язаних процесів та пріоритетних напрямів просування інноваційних та інформаційних технологій.

У третьому розділі «**Особливості адаптації світового досвіду регіонального інформаційного менеджменту в Україні**» охарактеризовано пріоритети формування регіонального інформаційного менеджменту в розвинених країнах світу, встановлено проблеми та актуальні питання адаптації до світового досвіду регіонального інформаційного менеджменту, конкретизовано сучасні управлінські технології розвитку регіонального інформаційного менеджменту та особливості адаптації в регіонах України.

Доведено, що утворення Європейського Союзу створило для європейського регіонального розвитку нове політичне й господарське середовище, засноване на принципах субсидіарності, консолідації та соціалізації, гармонізації відносин і балансу інтересів учасників, системній інтеграції управлінських дій. У результаті чого прийняття та реалізація більшості адміністративних рішень змістилася з національного на державний рівень та за нових умов здійснюється через прямі зв'язки і партнерства між представницькими органами країн-учасниць.

Виокремлено та охарактеризовано етапи еволюції регіональної політики Європейського Союзу, у межах якої акцентовано увагу на цілеспрямовану підтримку регіонального розвитку в форматі системного, науково обґрунтованого бачення інноваційно-інформаційного вектора розвитку ринкових інститутів: протягом першого етапу (1951-1975 рр.) сформульовано ідею регіональної політики та визначено інституційний механізм; на другому етапі (1975-1988 рр.) визнано унікальність знань регіонального менеджменту, виокремлення інструментарію цільового регулювання; під час третього етапу (1988-2000 рр.) сформульовано цілі, пріоритети та принципи цілеспрямованої підтримки регіонів та поточний четвертий етап (з 2000 р.) охарактеризовано стрімкими процесами розробки ідеології інтелектуального розвитку цивілізації, концептуалізації форматів змін політики регіонального менеджменту у бік детермінованої глобалізації, діджиталізації та переходу на соціальні смарт-технології та продукти. Доведено, що протягом поточного етапу виокремлено лідерів світового інформаційного ринку, що стали новими центрами інформаційного розвитку світу – Фінляндія, Німеччина та Великобританія.

Визначено, що американський досвід щодо поштовху до інтенсивного інформаційного розвитку пов'язаний із прийняттям у 1993 р. програми «Національна інформаційна інфраструктура: план дій», в основу якої покладено принципи: заохочення приватних інвесторів у розвитку національної інформаційної інфраструктури; відкритий доступ користувачів і провайдерів послуг до інформації; допомога держави в технологічних інноваціях для розвитку національних інформаційних інфраструктур; захист інформації, безпеки та надійності мереж; захист прав інтелектуальної власності на державному та міжнародному рівнях. Запровадження програми дало поштовх розвитку ІТ-галузі країни, що дало можливість США стати одним із лідерів із виробництва та впровадження ІТ-технологій у світі.

З'ясовано, що канадський досвід інформатизації економіки заснований на впровадженні національної стратегії інформаційного розвитку й створення інформаційного суспільства з урахуванням потреб економіки, що ґрунтується на

знаннях. Така цілеспрямована політика дала змогу країні найвищих темпів проникнення широкосмугового доступу серед країн Організації економічного співробітництва та розвитку.

Установлено, що німецький досвід побудови інформаційного суспільства заснований на використанні передових інформаційних технологій, координації діяльності інформаційних центрів і бібліотек країни. Вектори розвитку регіонального інформаційного менеджменту країни спрямовані на створення інформаційної економіки, розвиток інформаційних мереж, інформатизацію державного управління; лібералізацію телекомунікацій, підтримку національного виробника електронних продуктів, одночасний розвиток державного й приватного бізнесу; активізацію розширення обміну інформацією між регіонами та суб'єктами інформаційної діяльності, а також посилення відповідальності щодо контролю за змістом інформації.

Визначено, що першим кроком до формування інформаційного суспільства в Україні стало прийняття Закону України «Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.», що як головні пріоритети визначають побудову інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, у якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повністю реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя. У цьому контексті сучасні економічні відносини ставлять перед фахівцями регіонального менеджменту завдання, що потребують розроблення нових методів управління інформаційними ресурсами, які допоможуть адаптуватися регіональним економічним системам до нових умов функціонування.

Конкретизовано проблеми у сфері інтеграції регіонів України у світовий інформаційний простір, до яких належать економічні (повільність у запровадженні економічних реформ; нестабільність національної валюти; високий рівень корупції; наявність депресивних територій; відсутність дієвих зв'язків між освітою, наукою та бізнесом тощо), управлінські (невідповідність нормативно-правового забезпечення міжнародним стандартам; відсутність дієвих важелів регулювання інформаційних потоків та прогнозування рівня їх ефективності тощо) та ринкові (низький рівень інвестиційної привабливості; недостатня конкурентоспроможність регіональної та галузевої економіки; застаріле техніко-технологічне забезпечення тощо).

У роботі обґрунтовано, що потребують розв'язання такі питання адаптації провідного світового досвіду до українських реалій, як: розробка засад кластерної політики відповідно до потреб та економічних інтересів України з урахуванням процесів безконфліктної інтеграції з Європейським Союзом; стимулювання інформаційного прогресу в регіонах на засадах системної підтримки малого та середнього бізнесу; окреслення пріоритетів та активізація відносин у форматі «влада – ІТ-бізнес»; залучення провідних технологій, продуктів та послуг ІТ-галузі, смарт-технологій у діяльність регіональної влади; інтегрований та консолідований розвиток управління знаннями регіонального менеджменту

у векторному пріоритеті руху до інформаційного регіонального менеджменту.

Рекомендовано принципи, на основі яких має відбуватися залучення світового досвіду у сфері розвитку інформаційного прогресу та методологічного забезпечення досліджень: наукова обґрунтованість; інноваційність; інтегрованість; кумулятивність; пріоритет соціальних інтересів, соціальних технологій; інформаційна прозорість; врахування як позитивного, так і негативного досвіду та креативність.

Констатовано, що в Україні механізм інституційного забезпечення регіональної інформаційної політики є недосконалим та потребує створення відповідних інституцій для реалізації регіонального соціально-економічного розвитку з питань захисту бізнесових інтересів країни на ринках Європи на підґрунті активного залучення нагромаджених знань, інструментів і технологій у сфері регіонального інформаційного менеджменту в українському та світовому економічному просторі та запровадження принципів взаємовигідного міжнародного співробітництва (табл. 1).

Таблиця 1

Інструменти розвитку регіонального інформаційного менеджменту України, засновані на адаптації передового світового досвіду

Інструменти	Змістовне наповнення
Соціальні інструменти	Поширення мережевих сторінок та відкритих Internet-проектів (smart grid, BigData) українського сегменту мережевого інформаційного середовища з метою якісного забезпечення населення інформаційними ресурсами та проектами, управління великими територіями, розгалуженою інфраструктурою соціальних, транспортно-логістичних та інженерних мереж
Фінансово-економічні інструменти	Підвищення якості та швидкості здійснення фінансово-економічних розрахунків через запровадження цифрових платформ, таких як BigData та блокчейн-технології, що дає можливість інтегрувати інформаційні ресурси і приймати ефективні управлінські рішення, реалізовувати інструменти фінансової логістики
Інноваційні інструменти	Використання геоінформаційних систем, покликаних моделювати складні динамічні процеси інноваційного розвитку (ArcInfo, ArcView, GIS)
Правові інструменти	Сукупність методів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збір, зберігання, обробку, вихід і поширення інформації для задоволення потреб та інтересів громадян і суспільства в доступі до нормативних правових ресурсів за допомогою сучасних інформаційних технологій, таких як проект Bitnation, BigData
Аналітичні інструменти	Виокремлення релевантної інформації з її загального потоку через первинні обробки за допомогою спеціальних програм і платформ, таких як СУБД, SAP, HANA
Інструменти культурного розвитку	Реалізація державної політики у сфері культури, мистецтв, туризму, мовної політики, кінематографії через проекти, аналогічні платформи «Art Project»
Інструменти методичного забезпечення	Забезпечення стратегічного плану й прогнозування за допомогою таких статистичних і математичних пакетів як Matchcad, Statistika, систем автоматизованого проектування AUTOCAD, програмування TURBO-PASCAL, TURBO-BASIC і засобів швидкої розробки додатків DELPHI, VISUAL BASIC, VISUAL C для створення власних прикладних програм

Обґрунтовано доцільність вибору векторів руху розвитку регіональної політики діджиталізації та формування інформаційного суспільства на основі високих соціальних стандартів і смарт-економіки.

У четвертому розділі «Методико-аналітичне забезпечення розвитку регіонального інформаційного менеджменту» обґрунтовано методичні підходи до оцінювання інформаційної асиметрії, представлено методика оцінювання регіональної інформаційної асиметрії, удосконалено методичне забезпечення оцінювання та моніторингу розвитку регіонів для цілей регіонального інформаційного менеджменту в Україні.

Методико-аналітичне забезпечення розвитку регіонального інформаційного менеджменту в роботі представлено двома блоками, кожен із яких складається з декількох етапів аналізу обраних критеріїв та оцінювання відповідних показників (рис. 6).



Рис. 6. Методико-аналітичне забезпечення розвитку регіонального інформаційного менеджменту

Обґрунтовано необхідність визначення сутності та побудови методики аналізу регіональної інформаційної асиметрії. У роботі інформаційну асиметрію визначено в широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні асиметрію запропоновано розглядати як відхилення властивостей і параметрів певного об'єкта від їх визначеного стану для подібного роду об'єктів, зокрема регіональних систем. У роботі під час вимірювання асиметрії рекомендовано брати середньостатистичні або науково обґрунтовані значення. Відповідно відхилення від цих значень у той чи інший бік демонструють ступінь асиметрії цього параметра по тому чи іншому регіону. Уся сукупність відхилень

характеризує інформаційну асиметрію в регіональному аспекті, тобто стійкі за часом і простором розбіжності в інформаційній сфері регіонів.

Установлено, що у вузькому розумінні інформаційна асиметрія відповідає ситуації, коли деякі учасники регіональної економіки володіють унікальною інформацією, тобто спостерігається нерівномірність розподілу інформації за ступенем достовірності. Нерівномірність розподілу інформації зумовлює неповну інформованість економічних суб'єктів щодо ринкової ситуації, оцінок ділового середовища й тенденцій розвитку економіки, що суттєво впливає на ефективність управління, якісні та кількісні характеристики рішень у системі менеджменту регіону. Обґрунтовано, що регіональна інформаційна асиметрія характеризує ступінь рівномірності розподілу інформації в інформаційному просторі регіону, окреслює ефективність її використання під час прийняття управлінських рішень на регіональному та міжрегіональному рівнях управління.

У роботі запропоновано методику аналізу регіональної інформаційної асиметрії та методику рейтингової оцінки регіонів за синтетичним індексом їх розвитку. Оцінку рівня регіональної інформаційної асиметрії здійснено на основі адаптації коефіцієнта варіації, який визначається за формулою:

$$KIA = \frac{G}{\bar{X}}, \quad (1)$$

де G – середнє квадратичне відхилення інформаційного забезпечення в сукупності регіонів (або в окремому регіоні); \bar{X} – середнє значення показника інформаційного забезпечення в статистичній сукупності регіонів, або в окремому регіоні.

Коефіцієнт інформаційної асиметрії в роботі визначено як відносну оцінку величини варіації (відмінностей у чисельних значеннях ознак в одиницях сукупності) обсягів інформаційних послуг, наданих у регіонах України. Результативне значення коефіцієнта інформаційної асиметрії за видами послуг (видавнича діяльність, виробництво кіно та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо та телемовлення; телекомунікації (електрозв'язок), комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг) та за категоріями споживачів (підприємства, населення та інші категорії споживачів), представлено в табл. 2.

У 2018 р. найбільше значення коефіцієнта інформаційної асиметрії отримано за такими видами послуг як комп'ютерне програмування: для населення (1,190), інших категорій споживачів – (2,110). Найменше значення коефіцієнта асиметрії отримано за такими видами послуг як: телекомунікації (електрозв'язок), наданих для населення (0,096) та інших категорій споживачів (0,189). У 2017 р. найбільше значення коефіцієнта асиметрії отримано за видами послуг комп'ютерне програмування, наданих для інших категорій споживачів (1,510) та для населення (1,410), а також за видом послуг телекомунікації (електрозв'язок), наданих для підприємств (1,110). Найменше значення коефіцієнта асиметрії отримано за видом послуг телекомунікації (електрозв'язок), наданих для населення (0,111) та інших категорій споживачів (0,153), а також за видами послуг комп'ютерне програмування (0,193), наданих для підприємств.

У роботі проаналізовано методики оцінки та моніторингу соціально-

економічного розвитку регіонів, які розроблені й закріплені в нормативних документах України в період 2004-2017 рр. та сьогодні використовує Державна служба статистики України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України для проведення оцінювання й відстеження розвитку, а також для рейтингування регіонів держави. Зазначено, що показники, передбачені зазначеними методиками, а також показники рейтингу можуть розглядатися як індикатори ефективності регіонального менеджменту, управлінських рішень на державному та місцевому рівнях, визначення пріоритетів і стратегічного планування розвитку регіонів.

Таблиця 2

Результативне значення розрахунку коефіцієнта асиметрії

Види інформаційних послуг	2017 р.		2018 р.	
	Значення коефіцієнта асиметрії	Тип асиметричності інформації	Значення коефіцієнта асиметрії	Тип асиметричності інформації
Підприємства				
Видавнича діяльність, виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо- і телемовлення	0,374	асиметричний	0,378	асиметричний
Телекомунікації (електрозв'язок)	1,110	значно асиметричний	0,617	значно асиметричний
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	0,193	згладжувальний	0,200	згладжувальний
Населення				
Видавнича діяльність, виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо- і телемовлення	0,532	значно асиметричний	0,592	значно асиметричний
Телекомунікації (електрозв'язок)	0,111	не асиметричний	0,096	не асиметричний
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	1,410	значно асиметричний	1,190	значно асиметричний
Інші категорії споживачів				
Видавнича діяльність, виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів, діяльність у сфері радіо- і телемовлення	0,925	значно асиметричний	0,880	значно асиметричний
Телекомунікації (електрозв'язок)	0,153	не асиметричний	0,189	згладжувальний
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	1,510	значно асиметричний	2,110	значно асиметричний

Із метою удосконалення системи моніторингу регіонального менеджменту та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики, вдосконалення методичного забезпечення оцінки та моніторингу розвитку регіонів, запропоновано узагальнюючий показник – синтетичний індекс розвитку

регіону (CIPP). CIPP сприяє подальшому розвитку методики оцінки та моніторингу соціально-економічного стану регіонів та його динаміки; рейтингуванню регіонів у напрямі створення базису для формування й подальшого розвитку економіки та суспільства знань; сприяє диференціації та групуванню (кластеризації) регіонів (за рівнем визначеного синтетичного агрегованого інтегрального показника); забезпечує інформацію, яка може бути використана для підвищення якості управлінських рішень у процесі реалізації програм та стратегій розвитку держави та її регіонів.

CIPP запропоновано розраховувати як середню арифметичну величину від індексу конкурентоспроможності регіону, індексу регіонального людського розвитку, індексу економіки знань регіону за формулою:

$$I = \frac{\sum x_{ij}}{n}, \quad (2)$$

де I – синтетичний індекс; x_{ij} – індивідуальна ознака i -го регіону j -го субіндексу; n – кількість ознак у сукупності.

Однією з складових (субіндексів) для розрахунку CIPP, окрім індексу конкурентоспроможності регіонів та індексу регіонального людського розвитку, обчислення та оприлюднення яких передбачені Постановою КМУ №1029 від 20.12.2017 р., обрано індекс економіки знань регіону (ІЕЗР). Розрахунок ІЕЗР як середньої арифметичної величини здійснено на основі композитних субіндексів: субіндекс освіти, субіндекс інновацій, субіндекс інформаційних і комунікаційних технологій (перелік основних статистичних показників для розрахунку субіндексів представлено в табл. 3).

Таблиця 3

Інформаційне наповнення індексу економіки знань регіонів України

Субіндекси	Індекс освіти регіону	Індекс інновацій регіону	Індекс інформаційних і комунікаційних технологій регіону
Статистичні показники	Індекс освіти за методикою розрахунку індексу регіонального людського розвитку	загальний обсяг інноваційних витрат; кількість поданих заявок на видачу охоронних документів (та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України); кількість статей у наукових фахових виданнях (кількість друкованих робіт, статті у наукових фахових журналах)	кількість основних телефонних апаратів міської та сільської мережі; кількість абонентів рухомого (мобільного зв'язку); кількість абонентів Internet
Джерело інформації	Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України	Державна служба статистики України	

Кожен із субіндексів інтегрального індексу економіки знань для регіонів, окрім індексу освіти, розраховано за формулою середньоарифметичної суми нормалізованих значень відповідних показників. Для розрахунку інтегрального індексу економіки знань та CIPP із метою порівняння і зіставлення сформованої

інформаційної бази також здійснено попереднє нормування відібраних показників. На основі отриманих регіональних значень ІЕЗР та СІРР розроблено рейтинг регіонів України (табл. 4).

Таблиця 4

Індекс економіки знань та синтетичний індекс розвитку регіонів України

Регіон	Індекс економіки знань регіону (ІЕЗР)					Синтетичний індекс розвитку регіону (СІРР)				
	Субіндекс освіти (нормалізоване значення)	Субіндекс інновацій	Субіндекс інформаційних і комунікаційних технологій	ІЕЗР	Рейтинг регіонів за ІЕЗР	Індекс економіки знань	Індекс конкурентоспроможності регіону	Індекс людського розвитку (нормалізоване значення)	СІРР	Рейтинг регіонів за СІРР
Вінницький	0,6142	0,2630	0,1647	0,3473	7	0,3473	0,155	0,4562	0,3195	9
Волинський	0,5270	0,0531	0,0788	0,2196	18	0,2196	0,178	0,3896	0,2624	13
Дніпропетровський	0,9326	0,5726	0,5734	0,6928	2	0,6928	0,225	0,3279	0,4152	4
Житомирський	0,4056	0,0185	0,0982	0,1741	19	0,1741	0,135	0,4562	0,2551	14
Закарпатський	0,0000	0,0315	0,0969	0,0428	22	0,0428	0,145	0,3896	0,1925	19
Запорізький	0,7608	0,4055	0,2841	0,4834	4	0,4834	0,207	0,3279	0,3394	7
Івано-Франківський	0,5252	0,1066	0,1194	0,2504	15	0,2504	0,157	0,4562	0,2879	12
Київський	0,6448	0,1026	0,1751	0,3075	9	0,3075	0,202	0,3896	0,2997	11
Кіровоградський	0,6025	0,1373	0,0538	0,2645	14	0,2645	0,129	0,3279	0,2405	16
Львівський	0,6862	0,3124	0,4098	0,4695	5	0,4695	0,248	0,8560	0,5245	2
Миколаївський	0,5306	0,1594	0,1503	0,2801	12	0,2801	0,178	0,4681	0,3087	10
Одеський	0,4397	0,2670	0,8983	0,5350	3	0,5350	0,233	0,2424	0,3368	8
Полтавський	0,8939	0,1046	0,1964	0,3983	6	0,3983	0,164	0,5346	0,3656	5
Рівненський	0,3121	0,0384	0,0687	0,1397	20	0,1397	0,182	0,1660	0,1626	21
Сумський	0,5153	0,2038	0,1076	0,2756	13	0,2756	0,155	0,2898	0,2401	17
Тернопільський	0,6007	0,0803	0,0351	0,2387	16	0,2387	0,174	0,6288	0,3472	6
Харківський	1,0000	0,8792	0,5727	0,8173	1	0,8173	0,261	0,7477	0,6086	1
Херсонський	0,5450	0,0158	0,1103	0,2237	17	0,2237	0,136	0,0000	0,1199	22
Хмельницький	0,7347	0,0457	0,0707	0,2837	11	0,2837	0,158	0,1094	0,1837	20
Черкаський	0,7608	0,0467	0,1253	0,3109	8	0,3109	0,157	0,2695	0,2458	15
Чернівецький	0,3040	0,0547	0,0441	0,1343	21	0,1343	0,171	1,0000	0,4351	3
Чернігівський	0,7005	0,0376	0,1130	0,2837	10	0,2837	0,122	0,2639	0,2232	18

Установлено, що в рейтингу за ІЕЗР лідерами виступали Харківська, Дніпропетровська та Одеська області, аутсайдерами – Закарпатська, Чернівецька та Рівненська області. У рейтингу за СІРР лідерами стали Харківська, Львівська та Чернівецька області, аутсайдерами – Херсонська, Рівненська, Хмельницька області. Проведений аналіз свідчить про те, що потенціал розвитку освіти, інновацій інформаційних і комунікаційних технологій у регіонах України (які у сукупності вимірює ІЕЗР) недостатньо використовують для ефективного

всебічного соціального, економічного, інформаційного (знаннєвого) розвитку регіону, що в сукупності вимірює СІРР.

Доведено, що ІЕЗР і СІРР є ефективними інструментами виявлення проблем в економічній, соціальній та інформаційній сферах функціонування регіонів країни. Запровадження запропонованих індексів у практику регіонального менеджменту сприяє вдосконаленню його методико-аналітичного забезпечення, формує методологічну базу оцінювання соціальної, економічної та інформаційної (знаннєвої) сфер регіонів країни.

У п'ятому розділі **«Розвиток регіонального інформаційного менеджменту в системі перспектив діджиталізації»** обґрунтовано пріоритети розвитку регіонального інформаційного менеджменту в контексті перспектив системної діджиталізації, окреслено перспективи та особливості змін у формуванні знань українського регіонального інформаційного менеджменту, охарактеризовано особливості культурно-правового забезпечення регіонального інформаційного менеджменту, рекомендовано сценарії залучення системи знань регіонального інформаційного менеджменту з урахуванням бачення особливостей розвитку регіонів України.

Обґрунтовано доцільність поширення принципів практичного застосування РІМ, доведено його роль як пріоритетного елемента підвищення результативності регіонального менеджменту та систематизовано послідовність управлінських дій, що враховують вже наявні зміни, окреслюють накопичений потенціал науки та практики, формують відповідність до світового прогресу діджиталізації та потребують науково-обґрунтованої платформи управління знаннями РІМ. По-перше, має бути здійснено визначення ролі та місця РІМ у реформуванні економіки та доведено відповідність сформованих наукових положень моделям інформаційного суспільства, соціальної, кластерної економіки та економіки знань. По-друге, необхідно здійснити комплексний аналіз змін, що відбулися в регіональній економіці України в напрямі діджиталізації. По-третє, встановити взаємопов'язаність та оцінити взаємозумовленість процесів комплексної регіональної інформатизації та відповідних змін в економіці, соціальній сфері регіону. По-четверте, здійснити дослідження та комплексне вивчення процесів діджиталізації міст із позиції майбутньої ролі точок зростання в масштабах країни (областей), визначити зони й сфери конкурентних переваг – інформаційного ринку, інформаційних послуг, загального процесу регіональної діджиталізації, загальноукраїнського формату смартизації життєдіяльності людини. По-п'яте, провести оцінювання та вивчення регіональної проблематики охоплення регіонів України мережею Internet, діагностику розвитку регіонів України за ключовими параметрами діджиталізації (на основі цільового порівняння з показниками м. Київ, середньоєвропейськими рівнями), формування цільової політики розвитку діджиталізації в регіонах України на платформі залучення та впровадження механізмів і технологій РІМ.

На основі узагальнення науково-прикладних досліджень регіоналістики рекомендовано етапи, цільові управлінські дії та заходи прогнозного сценарування впровадження моделі управління знаннями РІМ та формування

бачення комплексного руху наукової думки, врахування державної політики нарощення інформаційного потенціалу країни, інституціоналізації програм та проектів смартизації (рис. 7).

Рекомендовано групи сценаріїв, що можуть бути обраними для формування бачення перспективного розвитку регіонального інформаційного менеджменту з урахуванням потреб у стійкому розвитку регіонів, тенденцій нарощення процесу євроінтеграції, активізації діджиталізації, посилення конкуренції на світових ринках та в міжрегіональному просторі України.

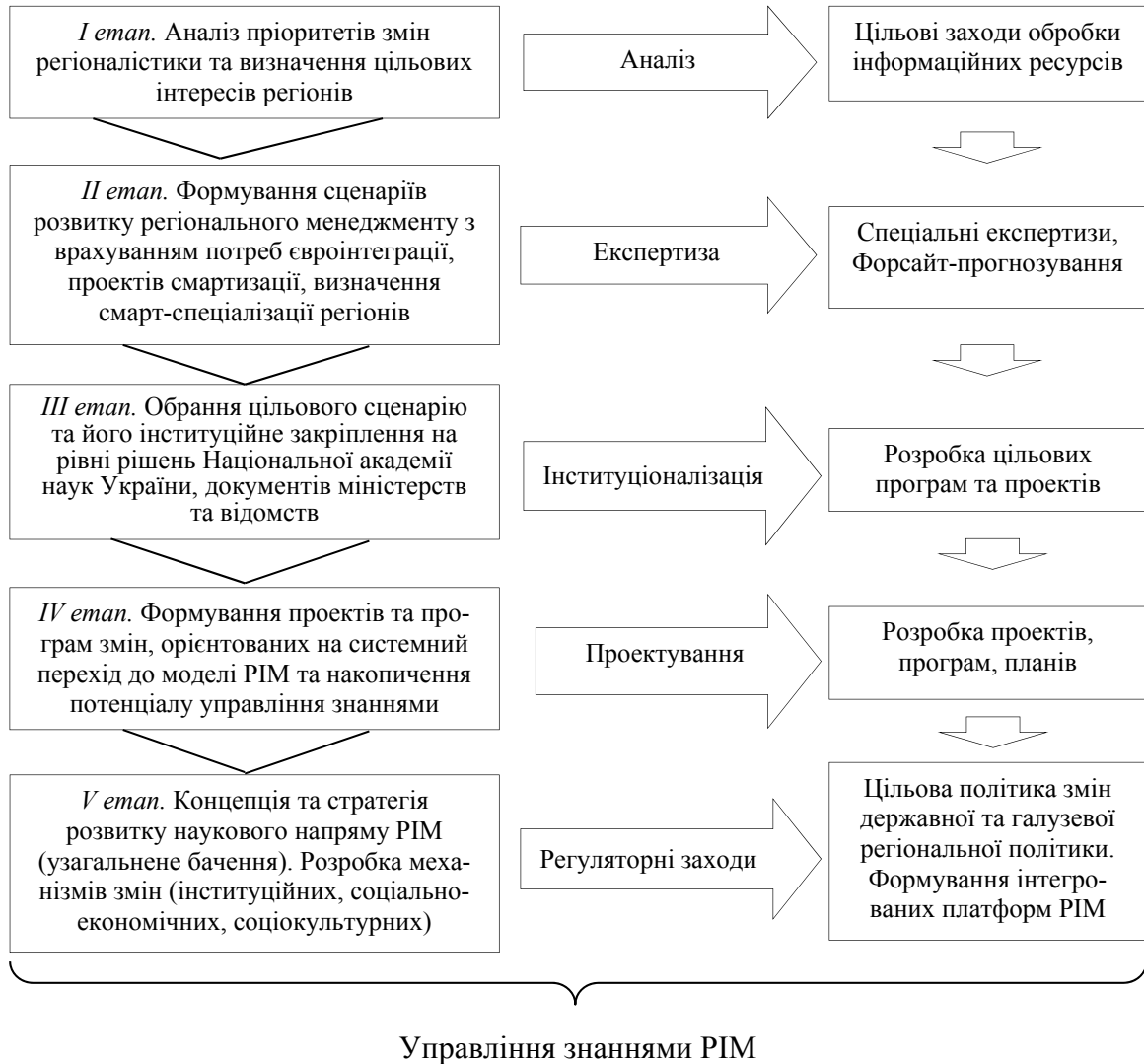


Рис. 7. Етапи процедури сценарування розвитку регіонального інформаційного менеджменту

Перша група сценаріїв розвитку РІМ є класичною та окреслюється позитивним, негативним та нейтральним сценаріями, що є відповідними до потреб мотивації при прискорених змінах та можливостях залучення наявних технологій прогнозування (експертні панелі, дерева релевантності, SWOT-аналіз, мозковий штурм, метод Дельфі, побудова сценаріїв, технологічні дорожні карти, аналіз взаємного впливу).

Нейтральний сценарій передбачає залучення знань та їхнього відтворення в поточному режимі за умови повільних змін і відсутності принципово орієнтованих реформ в економіці регіонів. Відбувається розвиток наукових шкіл у напрямі євроінтеграції, застосовується напіввідкрита модель наукових знань з елементами іміджевої підтримки окремих науковців. Надається пріоритетність бізнесових платформ інтегрування знань, інформації й інновацій із метою виведення інтелектуального капіталу за кордон та особистого збагачення.

Негативний сценарій передбачає відмову від наявного національного наукового потенціалу регіонального менеджменту, регіональної економіки та залучення готової моделі РІМ, заснованої на іноземному досвіді. Потребує адаптування іноземних механізмів, інструментів, технологій регулювання ринкового середовища та вимагає залучення готових інформаційних технологій, продуктів, послуг. Відбувається формування відкритої, прозорої моделі РІМ на засадах повного нехтування національними та регіональними інтересами.

Позитивний сценарій передбачає збереження знань та визначення цільового концептуального бачення переходу від регіонального менеджменту до регіонального інформаційного менеджменту за рахунок активізації внутрішніх резервів, використання наукових досліджень та нагромадженого досвіду. Відбувається обґрунтування та визнання економічних, політичних, соціальних, культурних, екологічних і техніко-технологічних інтересів розвитку та впровадження системи знань РІМ. Здійснюється формування концепції та стратегії управління знаннями РІМ на засадах системного залучення наукового та інформаційного прогресу.

Друга група рекомендованих сценаріїв є альтернативною та складається з інноваційного, консервативного та соціоліберального сценаріїв. Кожен із варіантів має свої переваги та особливості розвитку напряму РІМ. Інноваційний сценарій формує платформу новітнього бачення інноваційного розвитку, його пріоритетність та послідовність у переході до активного впровадження інновацій, стимулювання інноваційного розвитку економік регіонів із драйвером ІТ-галузі. За основу консервативного сценарію обрано послідовний перехід до трансформації наявної моделі регіонального менеджменту та збереження накопиченого потенціалу науки, залучення досвіду консервативних змін регіонів Європи. Соціоліберальний сценарій на перший план висуває питання соціалізації регіонального відтворення, соціокультурного прогресу, соціальних інтересів населення, пріоритетності в фінансуванні наукових та практичних проектів з акцентом на людиноцентричність. Визначено особливості такого сценарування, до яких належить складність визначення основних характеристик майбутніх моделей, необхідність залучення великого кола експертів, розмитість контурів моделювання в межах впливу на економічну та соціальну політику.

Рекомендовані групи сценаріїв передбачають можливість їх інтегрування на основі загальних драйверів розвитку, методичного забезпечення об'єднання прогнозів на цільовій платформі, врахування прогнозів розвитку економіки країни та регіонів. Отримання інтегрованого сценарію є найбільш складною управлінською процедурою. Агрегацію сценаріїв рекомендовано проводити

на основі розробки цільових методик систематизації інформації, формування спільної сценарної схеми.

Виокремлено та рекомендовано групи напрямів досліджень, що є актуальними для розвитку регіонів України в форматі агрегованого сценарію та стратегічного бачення перспектив діджиталізації: створення та забезпечення функціонування дієвих інституцій розвитку науки, поступовий перехід на моделі управління знаннями; забезпечення інституціональної підтримки переходу системи знань від регіонального менеджменту на модель РІМ; сприяння системному залученню до наукових проектів, законів та нормативних положень новітнього, знаннево інтегрованого понятійно-категорійного апарату РІМ (регіональний простір, регіональний інформаційний простір, інформаційне поле, інформаційний потенціал, інформаційна культура тощо); формування державних програм розвитку системи знань РІМ на інтегрованих платформах інформаційного та наукового прогресу; підтримка зв'язків і формування нових комунікацій у парадигмах відносин «влада – бізнес – наука – освіта»; розроблення та прийняття концепції розвитку РІМ на платформі інтегрованого залучення змін і формування національної відкритої моделі управління знаннями; нарощення потенціалу комунікацій, посилення кластероутворення за рахунок інтеграції «бізнес – влада – освіта – наука», особливої уваги потребує кластероутворення за участю ІТ-галузі; активізація науково обґрунтованих процесів детінізації та формалізації української ІТ-галузі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та представлено нове вирішення актуальної наукової проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо формування й розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Отримані результати дослідження дають підстави зробити такі висновки.

1. Установлено, що інформація відіграє провідну роль у прогресивному розвитку людства та виступає підґрунтям для інформаційного прогресу суспільства. Доведено, що ефективне використання інформації лежить в основі виникнення й розвитку інформаційного суспільства, процес побудови якого є тривалим у часі, має характеристики генетичної зумовленості й еволюційності, зумовлений переважно розвитком цивілізації з урахуванням відповідних соціальних, техніко-технологічних, економічних, ментальних і культурних перетворень у сучасному світі. Обґрунтовано переваги та проблемні аспекти, що надають процеси інформатизації економіці регіонів. Згруповано передумови переходу від індустріального типу соціально-економічних відносин до інформаційного суспільства, заснованого на використанні сучасних цифрових технологій. Визначено ключові особливості інформаційного суспільства та окреслено провідну роль діджиталізації у побудові інформаційного суспільства.

2. Сформульовано теоретичну базу дослідження регіонального інформаційного розвитку, що ґрунтується на поглибленні понятійно-

категорійного апарату теорії інформатизації: конкретизовано зміст дефініцій «інформаційне суспільство», «діджиталізація», «інформаційний менеджмент», «регіональний інформаційний ресурс», «інформаційна асиметрія», «інформаційна культура», «інформаційно-аналітичне забезпечення», «інформаційний потенціал». Визначено складові забезпечення інформаційного прогресу регіону. Систематизовано етапи розвитку інформаційного менеджменту. Обґрунтовано сутність дефініції РІМ у вузькому та широкому сенсі відповідно до науково-творчого та практичного аспектів. Охарактеризовано передумови формування регіонального інформаційного менеджменту. Окреслено підґрунтя для формування інформаційного суспільства, інформаційного менеджменту та регіонального інформаційного менеджменту.

3. Визначено складові процесу інституціоналізації регіонального менеджменту, до яких належать формування потреб і зацікавленості в ефективному розвитку регіонів; формування потреб та зацікавленості в управлінні регіональним розвитком на наукових засадах; колективне цілепокладання; формальне та неформальне закріплення інституцій регіонального менеджменту; соціальні та культурні норми, правила, заходи співпраці; поява, поширення, закріплення управлінських механізмів, інструментів, заходів цільового управління; визнання та поширення національних стандартів управлінської культури, розширення інститутів мультикультурності (враховуючи особливості устрою регіонів України); поширення правил, норм прийняття рішень та управлінських технологій у практичне застосування. Доведено, що інституційний розвиток регіонального рівня є найбільш актуальним із позиції визначення, системного дослідження комунікацій і зв'язків у парадигмі відносин «населення – бізнес – влада».

4. Систематизовано сучасні школи розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Встановлено, що школа соціально-економічного регіонального менеджменту опікується питаннями регіонального соціально-економічного розвитку та управління територією, оцінкою та регулюванням економічних процесів на регіональному рівні, розробкою стратегії розвитку економічного, політичного, соціокультурного потенціалу регіону. Школа ІТ-менеджменту досліджує розвиток інформаційно-комунікаційних технологій регіонального менеджменту, визначає теоретико-методологічні основи регіонального інформаційно-комунікаційного менеджменту, здійснює аналіз інформаційного ринку на рівні регіональних утворень. Школа регіонального маркетингу (маркетингу територій) визначає теоретико-методологічні аспекти формування і реалізації регіонального маркетингу як засобу підвищення конкурентоспроможності територій, активізує напрями регіональної політики та ведення бізнесу. Школа регіонального інформаційного ринку, інформаційної культури та бізнес середовища здійснює розвиток регіонального інформаційного ринку в Україні, його інфраструктури, ділового та бізнес-середовища в регіонах, інформаційної культури.

5. Узагальнено наявні теоретичні концепції та підходи, що дало змогу систематизувати наукову думку щодо тлумачення поняття «регіональний

інформаційний менеджмент». Визначено підходи щодо управління знаннями. Генезу поняття «регіональний інформаційний менеджмент» досліджено через його семантичний зміст у спорідненні з такими поняттями, як інформаційний менеджмент, регіональна економіка, регіональний менеджмент, інституалізація регіонального менеджменту, інформаційний потенціал.

6. Запропоновано методологічні підходи до вивчення наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту з урахуванням дії загальнонаукових та специфічних законів, закономірностей та принципів розвитку загального, регіонального та інформаційного менеджменту. До найбільш впливових законів, що формують та інтегрують систему знань регіонального інформаційного менеджменту належать закони: відносної самостійності розвитку науки; критики і різних поглядів у науці; взаємодії наук; математизації всіх наукових дисциплін; диференціації та інтеграції наук; наступності в науці; прискореного розвитку науки; неминучості наукових революцій; зв'язку науки з виробництвом. Обґрунтовано, що регіональний інформаційний менеджмент систематизує погляди на розуміння його сутності, методологічного забезпечення, змісту, організації, структурування, наповнення предметної та об'єктної областей. В межах концептуального підходу розвитку регіонального інформаційного менеджменту визначено мету, завдання, принципи, можливі сценарії практичної реалізації та очікувані управлінські результати.

7. Обґрунтовано сутність поняття «регіональні інформаційні ресурси», яке запропоновано розглядати як результати інтелектуальної діяльності в усіх сферах життєдіяльності регіону, зафіксовані на відповідних матеріальних носіях інформації як окремі документи та їх масиви, бази та банки даних і знань, усі види архівів, бібліотеки, музейні фонди та ін., що містять дані, відомості й знання, які є об'єктом права власності будь-якого суб'єкта України і мають споживчу цінність: політичну, економічну, наукову, освітню, соціокультурну, оборонну, ринкову, історичну, інформаційну тощо. Здійснено класифікацію регіональних інформаційних ресурсів на макроекономічну, фінансову, довідкову, комерційну, статистичну, науково-технічну, соціокультурну та поточну інформацію.

8. Визначено основні складові інформаційного потенціалу, якими було обрано інформаційні ресурси, інформаційний капітал, інтелектуальний капітал та інформаційну культуру. Окреслено технології роботи з інформацією, а саме виробництво, збір, накопичення та використання, активізація яких сприяє формуванню інформаційного потенціалу регіону. Цільовим призначенням тенденцій нарощування інформаційного потенціалу є структурування інформаційних потреб регіонів із метою розробки управлінських рішень, спрямованих на вирівнювання інформаційної асиметрії.

9. Систематизовано та узагальнено зарубіжний досвід формування й розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Доведено, що розвиток державної та регіональної інформаційної інфраструктури розвинених країн орієнтовано насамперед, на впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій і мереж, на становлення основних інформаційних інститутів. Охарактеризовано можливості адаптації провідного світового досвіду

інформатизації в українському регіональному менеджменті. Конкретизовано інструменти розвитку українського регіонального інформаційного менеджменту, засновані на адаптації передового світового досвіду.

10. Розроблено методико-аналітичні підходи щодо визначення та оцінювання інформаційної асиметрії в регіональному аспекті. Здійснено сутнісне визначення інформаційної асиметрії в широкому та вузькому значеннях. Розроблено методику розрахунку коефіцієнта інформаційної асиметрії на основі адаптації коефіцієнта варіації. Визначено критерії асиметрії інформації в регіональному інформаційному менеджменті на основі отриманих числових значень коефіцієнта інформаційної асиметрії. Проведено оцінку рівня регіональної інформаційної асиметрії за обсягами інформаційних послуг, наданих регіонами України за видами послуг та за категоріями споживачів.

11. Запропоновано методичний підхід щодо оцінювання та моніторингу розвитку регіонів країни на основі синтетичного індексу розвитку регіону, в основу якого покладено індекси конкурентоспроможності регіону, регіонального людського розвитку та економіки знань. Запропоновано синтетичний індекс, що уможливорює здійснити оцінку та моніторинг регіонів за агрегованим показником загального рівня їх розвитку, що має стати основою для рейтингування регіонів за можливостями створення інформаційного базису щодо формування й подальшого розвитку інформаційної економіки та суспільства знань; визначення диференціації та групування регіонів; інформаційного забезпечення управлінських процесів та підвищення якості інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

12. Запропоновано управлінський підхід до розробки та цільового наповнення процедури сценарування розвитку наукового напрямку РІМ на основі встановлення логіки парадигми та подальшого просування моделі управління знаннями. Систематизовано послідовність управлінських дій, що враховують вже наявні зміни, окреслюють накопичений потенціал науки та практики, формують відповідність до світового прогресу діджиталізації та потребують науково-обґрунтованої платформи управління знаннями РІМ. Обґрунтовано етапи процедури сценарування розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту. Рекомендовано дві групи сценаріїв (класичну та альтернативну), що можуть бути обраними для формування бачення перспективного розвитку регіонального інформаційного менеджменту з урахуванням потреб у стійкому розвитку регіонів, тенденцій нарощення процесу євроінтеграції, активізації діджиталізації, посилення конкуренції на світових ринках та в міжрегіональному просторі України.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Коваленко Ю. О. Проблеми та особливості розвитку регіонального інформаційного менеджменту: монографія. Черкаси: Видавець Пономаренко Р. В., 2018. 340 с.

2. Коваленко Ю. О. Фінагіна О. В. Інноваційно-інформаційні зміни в системі знань регіонального менеджменту: актуальні питання розвитку співпраці з бізнесом. *Концепти інноваційного розвитку підприємництва*: кол. монографія / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ: Інтерсервіс, 2018. С. 44-55.

Особистий внесок: систематизовано інноваційно-інформаційні зміни в системі знань регіонального менеджменту.

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Коваленко Ю. О. Комплексне розуміння інформаційного ресурсу як фактора розвитку інформаційного суспільства. *Функціонування механізмів державного управління. Серія «Державне управління»*: зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр. Донецьк: ДонДУУ, 2008. Т. XI. Вип. 112. С. 260-266.

4. Коваленко Ю. О. Передумови розвитку інформаційного суспільства. *Прометей*: регіон. зб. наук. праць з екон. Донецьк: Дон. екон.-гуманіт. ін-т, 2009. Вип. 2 (29). С. 176-179.

5. Коваленко Ю. О. Забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. *Економіка промисловості*: наук.-практ. журн. 2010. № 3 (51). С. 123-129.

6. Коваленко Ю. О. Забезпечення інформаційної безпеки держави. *Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами. Серія «Державне управління»*: зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр. Донецьк: ДонДУУ, 2010. Т. 11. Вип. 163. С. 88-97.

7. Коваленко Ю. О. Інформаційний ресурс в контексті теорії факторів виробництва. *Економіка промисловості*: наук.-практ. журн. 2011. № 4. С. 148-152.

8. Коваленко Ю. О. Підходи щодо формування наукових засад регіонального інформаційного менеджменту. *Механізм підвищення ефективності управління функціонуванням регіональної економіки. Серія «Економіка»*: зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр. Донецьк: ДонДУУ, 2013. Т. 14. Вип. 260. С. 22-32.

9. Коваленко Ю. О. Методологічні засади забезпечення інформаційної безпеки регіональних органів управління. *Вісник Донецького університету економіки і права*: зб. наук. праць. Артемівськ: ДонУЕП, 2014. № 2. С. 141-149.

10. Коваленко Ю. О. Процеси асиметрії в регіональному інформаційному менеджменті: проблеми та перспективи дослідження. *Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку. Серія «Економіка»*: зб. наук. праць Дон. держ. ун-ту упр. Маріуполь: ДонДУУ, 2015. Т. XVI. Вип. 296. Ч. II. С. 44-54.

11. Коваленко Ю. О. Інформаційна культура в системі знань регіонального інформаційного менеджменту. *Причорноморські економічні студії*: наук. журн. 2016. Вип. 8. С. 287-291.

12. Коваленко Ю. О. Питання визначення інформаційного простору в системі знань регіонального інформаційного менеджменту. *Причорноморські економічні студії*: наук. журн. 2016. Вип. 10. С. 286-290.

13. Коваленко Ю. О. Проблеми адаптації регіонального інформаційного менеджменту у вітчизняній практиці. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*: наук. журн. Херсон. нац. техн. ун-ту.

Херсон, 2017. № 27 (16). С. 235-240.

14. Коваленко Ю. О. Методологічні підходи щодо управління інформаційним потенціалом в регіональному інформаційному менеджменті. *Економіка і організація управління: зб. наук. праць*. 2018. Вип. 3 (31). С. 73-80.

15. Коваленко Ю. О. Інтелектуальний капітал як складова формування знань регіонального інформаційного менеджменту. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць*. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. Вип.18. С. 35-42.

16. Коваленко Ю. О. Передумови виникнення та перспективи розвитку регіонального інформаційного менеджменту. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: наук. журн. Херсон. нац. техн. ун-ту*. Херсон, 2018. Вип.29 (18). Т. 1. С. 24-30.

17. Коваленко Ю. О. Методологічні підходи щодо інформаційно-аналітичного забезпечення регіонального інформаційного менеджменту. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: наук. журн. Херсон. нац. техн. ун-ту*. Херсон, 2018. № 28 (17). С. 209-215.

18. Коваленко Ю. О. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення регіонального інформаційного менеджменту. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління*. 2018. № 4 (81). С. 67-76.

**Статті у наукових фахових виданнях України,
включені до міжнародних наукометричних баз:**

19. Коваленко Ю. О. Регіональний інформаційний маркетинг як інструмент забезпечення розвитку регіону. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. Черкаси, 2015. Вип. 39. Ч. 2. С. 156-161. (*Index Copernicus*).

20. Коваленко Ю. О. Теоретичні аспекти управління регіональною інформаційною асиметрією. *Економіка. Фінанси. Право: наук. журн. Дніпропетровськ*, 2014. № 12/1. С. 50-54. (*Index Copernicus*).

21. Коваленко Ю. О. Методологічні аспекти інформаційного забезпечення органів регіонального управління. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 6. С. 9-13. (*Index Copernicus*).

22. Коваленко Ю. О. Інформаційний капітал як умова розвитку регіонального інформаційного менеджменту. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 12/2. С. 24-29. (*Index Copernicus*).

23. Коваленко Ю. О. Комплексне розуміння інформаційного ресурсу як фактора розвитку та управління регіонального менеджменту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 15. Ч. 1. С. 103-107. (*Index Copernicus*).

24. Коваленко Ю. О. Роль і місце інформаційного менеджменту у соціально-економічному розвитку регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 27. Ч. 2. С. 97-100. (*Index Copernicus*).

25. Коваленко Ю. О. Системна інтеграція інформаційних ресурсів в перспективі розвитку регіонального інформаційного менеджменту. *Вісник*

Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки». Маріуполь: ПДТУ, 2018. Вип. 35. С. 272-280. (*Index Copernicus*).

26. Коваленко Ю. О. Управлінські інструменти та технології розвитку регіонального інформаційного менеджменту. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2018. Вип. 17. С. 89-95. (Index Copernicus).*

Статті у міжнародних наукових виданнях:

27. Коваленко Ю. О. Розвиток регіонального інформаційного менеджменту: європейський досвід. *Zarządzanie i Edukacja: dwumiesięcznik szkoły wyższej im. Bogdana Jańskiego. Styczeń–Luty 2018. Numer 116. P. 98-104.*

28. Prodanova L., Kovalenko Yu. Methodical support of monitoring the development of regions for the purpose of the regional information management in Ukraine. *The actual problems of the world today: sci. publ. London, 2019. Vol. 1. P. 170-187.*

Особистий внесок: розробка методики забезпечення оцінювання та моніторингу розвитку регіонів для цілей українського регіонального інформаційного менеджменту за рахунок залучення рейтингової оцінки регіонів та спрощене інформаційне наповнення індексу економіки знань для регіонів з урахуванням особливостей національної статистики.

Друковані праці наукових конференцій:

29. Коваленко Ю. О. Інформаційний менеджмент як складова управлінської системи підприємства. *Розвиток фінансово-правового забезпечення сучасної економіки: матеріали Міжнар. наук-практ. конф. (м. Донецьк, 27 жовт. 2007 р.). Донецьк: ДЮІ ЛДУВС, 2007. С. 124-126.*

30. Коваленко Ю. О. Питання забезпечення інформаційної безпеки держави. *Господарсько-правове і фінансово-правове забезпечення розвитку економіки України: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 26 листоп. 2010 р.). Донецьк: Цифрова типографія, 2010. Ч. 1. С. 241-243.*

31. Коваленко Ю. О. Проблеми забезпечення інформаційної безпеки на підприємстві. *Город, регион, государство: экономико-правовые проблемы хозяйствования: материалы VIII Междунар. науч.-практ. конф. (м. Донецьк, 18-19 нояб. 2010 г.). Донецк: Ноулидж, 2011. С. 84-86.*

32. Коваленко Ю. О. Щодо напрямів подолання проблем правового регулювання інформаційних відносин в Україні. *Господарсько-правове, цивільно-правове та фінансово-правове забезпечення розвитку економіки України: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 25 листоп. 2011 р.). Донецьк: ВД «Кальміус», 2011. Ч. 1. С. 129-132.*

33. Коваленко Ю. О. Підходи щодо застосування системи регіонального інформаційного маркетингу. *Економіка і управління: проблеми науки та практики: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 3-4 груд. 2012 р.). Дніпропетровськ: Герда, 2012. С. 184-187.*

34. Коваленко Ю. О. Теоретичні засади застосування регіонального інформаційного менеджменту. *Актуальні проблеми економічного і соціального*

розвитку регіону: зб. матеріалів регіон. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 19-20 груд. 2013 р.). Донецьк, 2013. С. 212-214.

35. Коваленко Ю. О. Теоретичні засади інформаційно-економічного розвитку регіонів. *Економіка та управління підприємствами, регіонами та країнами в умовах ризиків*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27-28 листоп. 2014 р.). Дніпропетровськ: НГУ, 2014. С. 50-53.

36. Коваленко Ю. О. Питання інформаційного забезпечення органів регіонального управління. *Наукові засади розвитку знань економічної теорії*: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Черкаси, 2 черв. 2015 р.). Черкаси, 2015. С. 42-44.

37. Коваленко Ю. О. Питання можливості використання інформаційного ресурсу в регіональному розвитку та управлінні. *Глобальні проблеми економіки та фінансів*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (28 груд. 2015 р.). Київ-Прага-Відень: Фін.-екон. наук. рада, 2015. С. 123-126.

38. Коваленко Ю. О. Інформаційний капітал у регіональному розвитку. *Стабільність національної економіки: основні загрози та шляхи забезпечення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 3-4 черв. 2016 р.). Дніпропетровськ: Перспектива, 2016. Ч. 2. С. 30-33.

39. Коваленко Ю. О. Питання можливості застосування системи інформаційного менеджменту у регіональному розвитку. *Економіка, фінанси, облік та управління: оцінка та перспективи розвитку в Україні та світі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 груд. 2017 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2017. Ч. 3. С. 67-68.

40. Коваленко Ю. О. Теоретичні аспекти виникнення інформаційного менеджменту як наукової категорії. *Сучасні тенденції в економіці та управлінні*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 30 черв. 2017 р.) / Східноукр. ін-т екон. та упр. Запоріжжя: СІЕУ, 2017. Ч. 2. С. 91-94.

41. Коваленко Ю. О. Регіональний інформаційний менеджмент: безпека та технічний прогрес. *Економіка, фінанси та менеджмент: сучасний стан, тенденції, перспективи розвитку в Україні та світі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 29 січ. 2018 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 1. С. 71-73.

42. Коваленко Ю. О. Щодо питання економічної безпеки в системі регіонального інформаційного менеджменту. *Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування*: матеріали всеукр. наук. конф. (м. Черкаси, 12 квіт. 2018 р.). Черкаси: ЧДТУ, 2018. С. 50-52.

43. Коваленко Ю. О. Актуальні питання інформаційної асиметрії в регіональному інформаційному менеджменті. *Актуальні питання економічного розвитку держави та регіонів: теоретичні і практичні аспекти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16 черв. 2018 р.). Львів, ЛЕФ, 2018. С. 77-79.

44. Коваленко Ю. О. Підходи щодо управління інформаційними ресурсами в системі регіонального інформаційного менеджменту. *Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів*: матеріали II всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 24 трав. 2018 р.). Житомир: Рута, 2018. С. 237-239.

45. Коваленко Ю. О. Питання визначення інформаційного потенціалу в регіональному інформаційному менеджменті. *Новітні технології в освіті, науці та виробництві*: зб. матеріалів I Міжнар. наук.-техн. інтернет-конф. (м. Покровськ, 18 квіт. 2019 р.). Дніпро: Середняк Т. К., 2019, С. 81-83.

46. Коваленко Ю. О. Теоретичні питання виникнення регіонального інформаційного менеджменту. *Сучасні теорія і практика менеджменту та бізнес-адміністрування*: зб. тез доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 25 квіт. 2019 р.) / Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси: Видавець Пономаренко Р. В., 2019. С. 64-65.

АНОТАЦІЯ

Коваленко Ю.О. Теорія та методологія розвитку регіонального інформаційного менеджменту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Черкаський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України. – Черкаси, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено обґрунтуванню науково-методологічних основ і практичних рекомендацій щодо формування і розвитку регіонального інформаційного менеджменту, що дозволило здійснити теоретичне узагальнення та представити нове вирішення актуальної наукової проблеми. Розкрито передумови, особливості та характерні ознаки формування і розвитку інформаційного суспільства. Узагальнено й систематизовано наукові підходи щодо визначення змісту понять «інформаційне суспільство», «інформаційний менеджмент», «регіональний менеджмент» та «регіональний інформаційний менеджмент». Виявлено особливості інституціоналізації регіонального інформаційного менеджменту. Систематизовано сучасні школи розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Розроблено концептуальний підхід до розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту. Систематизовано методологічні підходи щодо розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Визначено сутність та класифіковано регіональні інформаційні ресурси. Розкрито роль та місце інформаційного потенціалу в системі розвитку знань регіонального інформаційного менеджменту. Адаптовано провідний світовий досвід щодо інструментів розвитку регіонального інформаційного менеджменту. Обґрунтовано методико-аналітичні підходи щодо визначення та оцінювання інформаційної асиметрії в регіональному аспекті. Запропоновано методичний підхід щодо оцінювання та моніторингу розвитку регіонів країни. Сформульовано управлінський підхід до сценарування розвитку наукового напрямку регіонального інформаційного менеджменту.

Ключові слова: інформація, регіон, регіональний інформаційний менеджмент, інституціоналізація, інформаційні ресурси, інформаційні технології, діджиталізація, управління знаннями.

SUMMARY

Kovalenko O. Theory and methodology of the development the regional information management. – Qualification scientific work as the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Economics degree in specialty 08.00.05 – Development of Productive Forces and the Regional Economy. – Ministry of Education and Science of Ukraine, Cherkasy State Technological University. – Cherkasy, 2019.

The dissertation is devoted to the substantiation of the scientific and methodological bases and practical recommendations on the formation and development the regional information management, which made it possible to carry out a theoretical generalization and to present a new solution to the current scientific problem. It is established that the transfer of the knowledge and information to new generations about the already studied interactions between the person and the environment throughout history provides information protection of mankind against any threats in the future. The prerequisites for the formation and development of the regional information management from the standpoint of the peculiarity and uniqueness processes, principles regulation and patterns of management, regional studies are defined. Precondition, peculiarities and characteristic features of information society formation and development are revealed. The preconditions for the transition from an industrial type of socio-economic relations to an information society based on the use of modern digital technologies are grouped.

It is proved that the formation of the information society in the regions of Ukraine can only be possible based on the systematic development of the information economy and information management, the promotion of relevant knowledge in the field of knowledge management. Scientific approaches to defining the content of the concepts of "information society", "information management", "regional management" and "regional information management" are generalized and systematized. The stages of development the regional management in the context of scientific, technical and social progress are substantiated. The peculiarities of the institutionalization of regional information management are revealed. Modern schools of regional information management development have been systematized.

Research on the scientific foundations of the emergence and development of the information society, the nature of the processes of scientific filling of basic knowledge of information economy and information management have shown that the concept of "regional information management" is inextricably linked to the category of "information management". The conceptual vision of the progress of the scientific thought of regionalism has focused on updating and providing the author's definition of the basic categories that form the newest platform of the scientific direction of the regional information management. The author defines the categories of "regional information management", "information society", "digitization", "region", "information management", "information resource", "information asymmetry", "information culture", "information and analytical support" and "information potential".

Priority directions of the informatization regional economy were identified, which included: deepening of the theory and methodology of regional systems (information, geoinformation, innovation, cluster, smart) on the basis of the establishing interconnection with information flows; state-of-the-art forms of the spatial systems that

are institutionally recognized and have scientific justification; development of the human potential, systematic intellectualization of work and formation of information society; information culture and communications; the transformation of the regional information management methodology into tools, mechanisms and tools to accelerate innovative progress; development of scientific bases of innovative strategic planning of territorial systems on the basis of network economy and clustering.

It is substantiated that in the basis of the regional information management as a scientific system knowledge indirectly act general scientific and specific laws (relative independence of the development of science; criticism and struggle of thoughts in science; interaction of sciences; mathematization of all scientific disciplines; differentiation and integration of sciences; succession; science, the inevitability of scientific revolutions, the connection of science with production), regularities (determination of scientific knowledge previously accumulated volume scientific knowledge; continuous character increasing the information capacity of scientific theories that change each other; increasing the degree of accuracy, evidence and ability to test knowledge; increasing the methodological and methodological arsenal in the process of scientific knowledge development; strengthening the integration links between different areas of scientific knowledge; methods and concepts from different fields of science; strengthening of innovative orientation of scientific concepts) and principles of management (determinism; compliance; additionality).

Methodological approaches to the development of regional information management have been systematized. The content of the "regional information resources" is the results of intellectual activity in all spheres of vital activity of the region, recorded on the relevant material media as separate documents and their arrays, databases and databases and knowledge, all types of archives, libraries, museum funds, etc., containing data, information and knowledge that are the subject of the property rights of any subject of Ukraine and have consumer value: political, economic, scientific, educational, socio-cultural, defense, market, historical, informational, etc. Regional information resources are classified into macroeconomic, financial, reference, commercial, statistical, scientific, technical, socio-cultural and current information. The role and place of information potential in the system of knowledge development of regional information management are revealed.

Adapted the world's leading experience in regional information management development tools. The problems in the sphere of integration of the regions of Ukraine into the world information space, which included economic, managerial and market, were specified. The expediency of choosing as vectors of the movement of development of the regional policy of digitization and the formation of the information society on the basis of high social standards and the smart economy is substantiated.

Methodological-analytical approaches to the definition and evaluation of the information asymmetry in the regional aspect are substantiated. The coefficient of the information asymmetry in the work is defined as a relative estimation of the magnitude of the variation (differences in the numerical values of features in units the population) of the volume information services provided in the Ukrainian regions. A methodological approach to assessing and monitoring the development of

the country's regions is proposed. The management approach to scripting the development of the scientific direction of regional information management is formulated.

Keywords: information, region, regional information management, institutionalization, information resources, information technologies, digitization, knowledge management.

Підписано до друку 7 листопада 2019 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний,
Гарнітура Times New Roman. Друк цифровий.
Умов. друк. арк. 1,8.
Тираж 100 екз.
тел. (062) 335-64-55

Видавець ФОП Пономаренко Р.В.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців.
Серія ДК № 3863 від 19.08.2010 р.
18000, Україна, м. Черкаси, вул. Смілянська, 120/1,
тел./факс: (0472) 63-69-15, 50-30-03
e-mail: druk_r@ukr.net
www.everest.ck.ua

Віддруковано і виготовлено
в друкарні ФОП Пономаренко Р.В.,
18000, Україна, м. Черкаси, вул. Смілянська, 120/1,
тел./факс: (0472) 63-69-15, 50-30-03